

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt
 POLITIKAI UJDONSÁGOK egyútt: 1 félévre ... 6 *
 Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 8 frt
 félévre ... 4 *
 Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 egész évre 6 frt
 meghatározott vitélőj és csatlakozó.
 Külföldi előfizetésekre a postai
 költség megfizetésével is csatlakozó.

2-ik szám 1882.

BUDAPEST, JANUÁR 8.

XXIX. évfolyam.

IRLANDBÓL.

A SZABAD államok mintaképe, a civilizáció és humanitás zászlóhordozója, a hatalmas Anglia, mely felé minden szabadságra törekvő nép reménységgel tekintett: nagyon sokat veszített utóbbi időben tekintélyéből. Meetingjei tiltakoznak minden elnyomás ellen, mely távol tengereken túl történik, parlamentje, előkelő államférfiai rokonszenvükkel, sőt sokszor anyagi segélylyel is támogatnak minden mozgalmat, mely idegen rabnemzetek bilincseinek összetö-

résére irányul; fulminans jegyzékek jelennek meg tőle minden kiáltó igazságtalanság és jogsérelem ellen, mely idegen földön történik: otthon pedig azalatt maga gyakorolja a legdurvább elnyomást és erőszakot, melyet másnál nem tűrne el, vagy legalább nem hagyna szó nélkül.

A büszke Albion emlékeztet arra a szenteskedő papra, a ki másoknak vizet prédikál, maga pedig wishkyt iszik. Minden eszközzel, melynek birtokában van, fenntartani igyekszik egy olyan állapotot, melynek alapja igazságtalanság, s mely egyenes megtagadása a művelődés és emberiség elveinek.

A szerencsétlen zöld szigeten valóságos fegyveres állapot áll fenn s az írlandiak mély elkeseredését mutatja, hogy most, midőn a landliga vezetőit részint elfogták, részint száműzték, már a nők vették kezükbe a vezetést s valóságos forradalmi gyűléseket tartanak néha egészen magokban s határozataikat nagy erélylyel tudják végrehajtani. A rendőrségnek és katonaságnak igen sok dolga van nemcsak a bérlőkkel s a landligában közvetlenül résztvevő iredelkkel, de magával a neppel is, mely minden alkalmat felhasznál, hogy őket boszanthassa. Gyermekek és nők is szenvedélylyel vesznek részt az ily munkában.

IRLANDBÓL. — VADÁSZAT AKADÁLYOKKAL.

Hogy a forrongás az ir nép kedélyét és szokásait mennyire átalakította, eléggé tanúsítja többek közt az, hogy most a vadászó társaságok is üldözik, holott azelőtt, mint azt Lever Károly regényeiben oly szépen megírta, az ir nép rendkívül gyönyörködött a rókavadászatokban és a sport más nemeiben s a parasztek seregétől gyűlte össze megnézni, hogyan ugrot át egy-egy lóháton ur a kőből összerakott kerítéseken s nagy gyönyörrel szemléltek, a mint a kutyák tüskön-bokron át a nyul vagy róka után futottak. Most az angolok s általában az uralkodó osztály ellen táplált gyűlöletöknek e téren is kifejezést akarnak adni. Oly esetekben, midőn a vadászok az ő területekre jutnak, még ha a vetésben kárt sem tennének is, százával gyűlnek össze s botokkal és kődobálással kergetik vissza a kutyákat. Rövid idő alatt már öt-hat ízben történt ily támadás, egy alkalommal a vadászok közül többet vasvillával meg is sebeztek. Middleton parkban, Mullingar mellett, a vadászkutyák elé méregzett húsdarabokat dobtak, úgy hogy több vadászból nyomorultul el is veszett. Welfordban a vadászat ellen oly nagy volt az ingerültség, hogy hét nap közül ötöt félbe kellett szakítani. Sok helyt a vadászó társaságok a jelen évadra le is mondták e mulatságról.

A küzdelem azonban nemcsak ily téren foly. Mindennemű «boycotting» fennáll még s nemcsak az urak ellen. Az a paraszt, ki az angolokkal tart, nem tudja eladni terményeit, a rendőröknek s angoloknak nyilvános boltokban jó pénzért sem adnak ennyit, s a városok piacain gyakran elverik őket. A börtönök és várak tele vannak elfogottakkal; fegyverszállítmányokat találtak s mind e mellett titkos gyülekezésekről mindig lehet olvasni, látatlan kezek aggatnak proklamációkat a falakra s az angol-pártiakhoz fenyegető iratokat küldenek.

ALFÖLD.

Oh! ti, széles magyar alföld
Büszke jó magyarjai,
Nemzetünknek, királyunknak
Oltalmazó karjai.

Gyérbeszedű óriások!
Hallgassatok szavamat:
Ugy szeretlek benneteket,
Mint senki az ég alatt.

Lekerültem tíhozzátok
Felföldünknek köviről;
De a magyart csak nálatok
Ismertem meg töviből.

Nem hímezték, nem hámoztok;
De szavatok szent igaz,
S repedezett tenyeretek
Nyomása is már vigasz.

Nem dicsertek dalt és verset;
De lelketek szereti,
Ha a költő szíveteket
Dalával melengeti.

Fejetekkel reáutve,
Helybenhagyva az ígét,
Érezitek szívetekben
A mi igaz, a mi szép.

Munka közben fűtyörészve,
S ha beborul a határ,
Vigan ti is dalra gyűjtök,
Mig a kedves csókra vár.

Uj borra és uj kenyérré
Széles lesz a kedvetek;
Minden koldust úgy kínáltok:
Igyatok és egyetek!

Uj bor és uj kenyér táján
Sok leányzó vár: — ugyan
Dolgok rendjét, tisztességét
Mondja-e már nászurnam?

S hegyen-völgyön lakodalom,
Kulacs jár, csörg a kalán,
Mig a szoba szögletéből
Mókáz' a kun-kapitány.*

«A ki járta, a ki látta
S a ki húzta — a cigány,
Jóvoltára legyen mindnek,
Igy kívánja a leány.

S harmadnapra a menyecske
Dolgára lát — s még ugyan!
Közbe így szólítja férjét:
«Én szerelmes, jó uram».

Bolesőtől a koporsóig
Kiki tudja mit tegyen;
Kézbe mikor görbe kaszát,
S mikor egyenest vegyen.

Nem rettegve ellenségtől,
Tűztől, víztől — bánja kő!
Még haláltól sem; mert végre
Meggyógyít a sárga föld!

Igy éltek ti széles alföld
Büszke, jó magyarjai,
Nemzetünknek, királyunknak
Oltalmazó karjai.

Gyérbeszedű óriások!
Hallgassatok szavamat:
Ugy szeretlek benneteket,
Mint senki az ég alatt.

Gr. ZICHY GÉZA.

RECIPE.

— RAJZ —

(Vége.)

Sok sok esztendővel ezelőtt volt egyszer egy fiatal pár.

Alighanem pogányok voltak, mert nem volt nekik keresztény nevük. Azt, a melyeknek tentás ujjai voltak, hívták Arankának; a melyeknek pedig nagy, hosszú fekete haja volt csillagokkal kirakva, és szép gömbölyű fehér kezeckéi, hívták Sugárkának.

Szegények voltak szegénykék. Két szűk szobácskájuk volt és egy kis üres kamarácskájuk.

Azután meg volt nekik egy... Azt mondom gyerekek, hogy engem ki ne nevessek... volt nekik egy baromfi ketrecük; a mi határozottan a férj vagyona volt, elkülönítve a női hozománytól.

Mert Arankának olyan tőkéje volt, a mi tyukokat kamatozott. Abban a városkában, a hol ő meglepedett, csak kétféle betegség uralkodott: köhögés és hideglelés. Ilyen mihaszna betegségekért pedig tyukkal szolgált az orvost fizetni, meg szentiványi almával.

Mikor a jegyváltás megtörtént, Arankának eszébe jutott, hogy ezentúl már élni is kell és a honoráriumban kapott csirkéket nem szabad világgá eresztetni; letette a bécsi czilindert, felgyűrte között és egy nap alatt olyan ketreczet alkotott — minden alaprajz nélkül csak úgy fejből, hogy beillett volna Noé bárkájának. Kétemeletes szilárd alkotmány. A földszint kácsáknak, az első emelet csirkéknek, és a második kappanoknak. Ne mondja a Sugárka (akkor még: «angyal stb.»), hogy semmire jött.

Hah! kenyérnek elégségében felfuvalkodott deres fejű nép! hah! házisipkás és slafrokkos basák! Ti bennetek mindjárt kukorékol a tyuk, hápog a kácsa, gágog a gunár, ha két nap egymásután baromfi kerül az asztalra, főtten vagy sültten.

Persze! nektek cigánypecsenye meg nyárson sült, meg szűzpecsenye, meg vadászszelet,

* Kun-kapitány: paraszt lakodalomban nászurnagy vagy ünnepély-rendező, ki az asztal végén ülve, onnan osztja parancsait s tréfálódik.

meg kotelet, meg francia rostélyos ifju burgonyával, sőt angolosan, sőt félig nyersen, aztán nyulgerincz, öczomb meg frikándó, meg minden, a hogy a Mihalek akadémiájában tanultátok.

De látnátok ezt a fiatal párt, mikor nap nap után haditörvényéseket tartanak a vizsgálati fogságba helyezett barmok felett. Innepen a nagyja, hétköznap a fiatalja.

Ezeknek bezzeg nem jut eszükbe, hogy a változatosság gyönyörködtet. Ő nekik elég jó az egyformaság. Arankára rá is fogta a felesége — nem is tartom pusztá ráfogásnak, hogy az első havi jelentésébe ezt írta be szeptember hóról: Halottak száma: 30 tyuk.

A két kis kannibál délről délre eltöri egynek az emlékezetét.

Czinikus kegyetlenséggel osztznak meg az iszonyuan széttagolt tetemenek, a «kakas testamentomában» letett alapelvek szerint.

«Nyakát hagyta kántoroknak a kakas
«Sarkantyuját húsáróknak A kakas
«A bakáknak lábát hagyta A kakas...»

És mivel a fiatal ur valamikor huszár is volt anno Kossuth, mostani állapotában pedig reggelenként egész mosdásig, sőt azután is nyakendőkötés közben torkaszakadtából, bár nem egészen igaz járásban levő hangokon szokta énekelgetni:

Feleséged házadban
Mint a szőlővessző...

tehát huszári és kántori jogezimen a nyak, a sarkantyú járulékaikkal együtt az Uré, övé a fej is, mint a ház fejéé. No meg a lábak.

Másfelől, ugyancsak a kakas testamentom értelmében, mely szerint:

«Máját hagyta leányoknak A kakas» (hogy fekete szemük legyen)

«Menyecskeknek a zuzáját A kakas» (ezért hamis a zuzájuk)

«Szárnyát hagyta angyaloknak A kakas» az itt említett cikkek Sugárkát illetik.

Mint a rettenetes Polyphemus barlangjában, úgy fogyott napról napra a kétemeletes ketrec népsége. Szerencsétlenségre időközben kiűtött az általános egészségi ragály, s a ketreczen ejtett csorbák kireparálására minden kilátás megszűnt.

A földszint kiköltözött; a második emelet kihalt. Csak az első emeleten volt még két lakó. Egy szép kendermagos bóbítás fiatal özvegy, és egy sárga lábú, egyébként ragyogó fehérségű ifju levente.

Polyphemus szíve bizonyosan megesett volna rajtuk. Nem a két kis kannibálé. Mind-össze is csak azon folyt a vita, melyik haljon előbb, s melyik maradjon holnapra.

«A bóbítás a gyöngébb nemhez tartozik, több kiméletet érdemel.»

«Igen, de a bóbítás már eleget élt, míg a sárgalábú még alig látta nyílt napjának hajnalát.»

«Haljon meg tehát a bóbítás!»

«De nem látod, milyen bizalommal veti ránk okos szemeit? Volna szívünk a bóbítást kivégezni?»

«Igaz! a bóbítást nincs, nem lehet szívünk kivégezni. De hogyan vágjuk le a sárgalábút? A természetnek ezt a remekét durva anyagi tekinteteknek fölládozni?»

«Tudod mit Arankám! kegyelmezzünk meg mind a kettőnek, és hozassunk egy font húst a mézsárszékéből.»

«Asszony, asszony! nem tudod mit prédikált a pap? Nincs az a szorgalmatos gazda, a ki annyit tudna gyűjteni, a mennyit egy tékozló asszony el nem tudna pusztítani. Igazat szólt. — Igy akarnád te egy jól indult családtyának buzgó törekvéseit már csirágokban elfojtani? Tudod-e, hogy egy font hus ára 24 kr.? Mely

alább szállanak mint egy terhes felleg, mely alól öldöklő fényvel ragyog ki a villám.

Egyik sugara a szerencsétlen tányérra esik, melynek kellő közepén ördögi nyugalommal a vese pihen.

De csak egy pillanatig; a másikban már ismét a villahegyén van, honnét a haragos ujjak egy könnyű mozdulatával a földre gurul.

No hát ne!
No hát ne! Ez a macskának szólt. A macska megértette a szót s felkapta a vesét. Mi lett azután, könnyű megérteni.

A férj pedig kirugja maga alól a széket és mély sohajjal távozik.

Az ég alatt, a föld színén...

De nem; így nem járja meg. Fel kell tenni a kis kerek kalapot, azt lehuzni az orra hegyéig, végig feküdni a kanapén. Akkor szabad megvallani, hogy

Az ég alatt, a föld színén,
Nincsen olyan árva mint én...

Haj haj haj! ha ő most kirughatna! Ha ő most ideálthatna a cigányt! Ha ő most beverhetné a felesége ablakait! Ha ő most váloper indíthatna engesztelhetetlen gyűlölség alapján! Ha ő most kimehetne Garibaldihoz, s évek mulva hazajönne generális fővel! Hadd facsarodnék össze a szíve ennek a léha teremtménynek. Látná, milyen gyémántot taposott el!

De ez mind lehetetlen. A cigány pénzbe kerül, az ablakok nem különben. A váloper még legolcsóbb volna, ha titokban végbe mehetne. Garibaldi szintén ér valamit, de aligha annyit, mint a praxis.

Garibaldiról eszébe jut VII. Gergely pápa. Annak esik neki. Nem lehetett volna azt a coelibátust egy füst alatt a szegény orvosokra is kiterjeszteni?

De ez már mind késő. Jobb a helyett egyet rugni a kanapén, hogy a szép fényes amerikai bőr végig hasad, és a drága kőz kibuggyan belőle. Mert mihaszna a kanapé, ha pokolban fekszik rajta az ember!

Ez alatt a másik szobában, a főcselekvény színhelyén, nem kisebb a tragikum. A szemek, melyek sugárzottak az imént, most permeteznek. Két kis kéz tördeli egymást. Sohase hitte, hogy ennyire jusson! Hogy az ő házi boldogsága ily korán elsötétüljön, és örökre! Szemeit a kulcslyukra illeszti, ha átláthatna a másik ajtó nyílásán is. Nem lát semmit. Azután füleit tapadnak rá (ki látott valaha árvalányfület?), ha hallhatna valamit. Söhajt. Zokogást. Halálhörgést. Semmi, semmi egyéb vádall terhes némaság, mely alkonyatig tart.

Igen. Némaság és VII. Gergely pápa. Sugárka nem állhatja tovább. Kimegy. Csendes oda szól Zsófinak, és az alkony homályában ismétlődik a reggeli jelenet.

A szegény sárgalábú elesik a halálos itélet alatt. Mint egy letört lilium aláhajlik élettelen feje. Szemére éj borul, s nem sokára forró víz folytatja, és forró zsír végzi be a kés gyilkos munkáját.

«Tessék vacsorálni!» szól be halkan Zsófi a tensurhoz, míg Sugárka rettegve várja a választ.

A válasz késik.
Mert nehéz ám ilyen kényes helyzetben egyszerre határozni. Ha azt dörmögi az ember: «nem vacsorálok», ebből holnap reggelig tartó böjt származik, s akkor mégis csak hozzá kell ülni, a mit Isten adott. Elfogadni? annyi mint megalázni a megsértett és elégtételt nem nyert férji méltóságot.

Eh!
Eh!
Eh!

Az első köny.

Az első köny látára Aranka homlokán megerem az első boru. Nem. Az első redő. A szemöldökök baljóslatu komorságban alább-

Két csizmasarok topanása a padlón öröme gyújtja Sugárka szívét. Ő él. Még él.

Igen! él, lelketlen asszony, ő él, és fölemelt fővel hidegen lépi át szobád küszöbét.

E márvány arezról lesz módod olvasni itéletedet.

Hejh! jó volna most a kakas testamentomot újra kezdeni. De a szép napoknak vége. Nyak és máj, szárnya töve és zuzza válogatatlanul kerülnek a férj tányérra. A néma esendbe nem vegyül csak legkisebbbe zaj, legfőlebb egy-két izé... Szöpögés no! Mi tagadás benne. De ez nem indít meg férfi szívet, mely most épen a szárnya hegyéről rágja le könnyületlenül a húst.

Sugárka ellenben bátortalanul merit egy kanálkával, abba sem akadott egyéb a kosaránál, abban az a fekete lép, a mi máskor a macska része szokott lenni. Szegény! ez lesz ezután az ő része.

Ismét merit, és most, ott sötétlik a kanál völgyében boldogsága gyilkosa, — vagy ahhoz hasonló.

Sugárka szeme a látványra elborul, azután egyet gondol. Felveszi kis ezüstös kését és a gyilkos vesét kétfelé vágja. Két egyenlő hemiszferiumra.

Akkor odatartja a haragos férj elé.
«Arankám! hát felezzük meg ezután ezt a kis ördögös jószágot.»

A kis Eskulapius homloka kiderül, sa-vanyu arcán megedésül a mosoly, a hitetlen asszony egyszerre Sugárkává dicsőül megint. A háborúság szerzőn megosztottnak, és a kakas-testamentom egy kodiczillussal pótoltatik, mely szerint:

Fele vesét Arankának A kakas
Másik felét Sugárkának A kakas.

Azóta Arankából ölom lett, Sugárkából nap. Az igazságos osztály fönnáll közöttük, de a vesét mindig kétfelé vágják. Egyik fele az uré, másik az asszonyé. Ez tartja fönn közöttük az európai equilibriumot.

Hát kedves szép öcsém Váci Mihály, és még kedvesebb szép hugom Dér Rózsa, itt a recipe. Minden délben legyen asztalotokon valami baromfi. Ha egyéb nem: csirke. A veséjét felezzétek meg. Sohase lesz közöttetek háboru.

Y. R.

MOLDVA-ROMÁN KÖNYÖRGŐ KÜLDÖTT-SÉG A DIVÁNNÁL ÖTVEN ÉV ELŐTT.

Forog a világ; de sehol oly csudálatos fordulatot nem tett hamarjában, mint Keleten. Csak nézze meg az ember, hogy nyavalyog az a nyomorult török, küzködve a nemzeti éh-halállal, a véginéggel, hogy iparkodik birodalma egy-egy darabjának odaadásával megmenteni létét, — mint az anya, ki gyermekeit hánnya az üldöző éhes farkasok torkába, csak hogy elmenekülve boldogtalan életét még tovább huzhassa.

Ő, a ki hajdan India határától Marokkóig s Afrika közepétől Budáig s a Kárpátokig parancsolt, méltán nevezve magát királyok és fejedelmek urának!

Másfelől nézzük meg Romániát. Önálló királysággá lett, európai mintára berendezett s begyakorlott akkora sereggel, minővel hajdan világ-hódítani indultak a nagy hatalmasságok; öt milliónyi szabad alkotmányu, nemzetisége, és hazájáért minden áldozatra kész néppel, melyly a diplomáciának számolnia kell, számlolni különösen nekünk magyaroknak, kik ellen a gyűlöletet pár évtized óta rendszeresen szítják az iskolákban tanítók és tankönyvek, a városokban tömördek hirlapjaik, a parasztság között apróbb hivatalnokai által, úgy mutat-

JERUZSALEM. — RÉSZLET A „VIA DOLOROSA“-BÓL. „A DÜSGAZDAG HÁZA ÉS LÁZÁR HÁZA“.

Ebers és Guthe Palestinájából.

ván föl bennünket mint négy milliányi ázsiai barbár zsarnok népet, kik négy milliányi románt sanyargatnak (így írja a «Románia libera» lap egyik legújabb száma is).

Bizony nagyot fordult a világ! Hogy miért? azt igen épületes és tanúságos volna fejtegetni, ha ugyan a történelemből tanulnánk az emberek. De mit veszdjem azzal? csak bánattal és keserűséggel telik el attól az ember, jövén azon szomorú tanúságra, hogy nálunk mindig homlokegyenest ellenkezőjét teszik a nemzet sorsa fölött döntő urak, mit a közönséges józan ész diktálna. Hagyjuk el azért a politizálást, olvassunk helyette egy kis krónikát, hisz ez ma, 50 évvel később olvasva, mint irták, immár valóságos regénynek, fél ezredeves mesebeszédnek tetszik, pedig hát szóról szóra igaz, s meg van írva Kogalniceanu krónikája 3-ik kötetének 435-ik és azt követő lapjain következőképen:

«A Czarigrádba (Konstantinápoly) menő bojár küldöttség naplója.

«1822-ben, midőn török katonaság vala az országban, a Bukovinába kibujdosott bojárok alázatos kérvényt intéztek a magas portához, melyben bemutatván Moldva lakosságának hitességét és hódoltságát, könyörögnek, hogy megszánván őket, az ország régi kiváltságait erősítse meg a magas porta. Az ország helytartója Vogoridi István lévén (Aleko Vogoridi pasának, Kelet-Rumélia mai kormányzójának a bátyja), ugy ehhez, mint a török seregek parancsnokához, Szali pasához külön kérvényekkel látták el Theodor Bals vornikot, hogy legyenek segítségükre, miszerint alázatos kérvényekkel néhányan Czarigrádba mehessenek. . . . Negyedmágával el is ment Bals a szilisztriai kormányzó szeraszkerhez, ki kérvényü-

ket elküldte Stambulba feleletül azon parancsolat jött, hogy «a bojárok térjenek vissza; mikor megjön az ideje, hivatni fognak».

Három hó múlva a szilisztriai kormányzó utján megjött a parancs Vogoridi helytartóhoz, hogy ama négy bojárt küldje, adván melléjük még két jóraivaló, ügyekben gyakorlott és tanult bojárt.

A helytartó minden áron meggátlandó, hogy Theodor Bals menjen a portára, helyette Jonitza Sturza logofetet, Georg Kuza, Jordaki Raskán, Jnon Taut vornikokat és Cserkez Costandin hatmant küldötte. Márczius 23-án Birzesten a Kuza jószágán háltak, 24-én szombaton Berládban a Grecsánu aga házában, 25-én Foksánban Nicolai Todor vámosnál szállásoltak, 26-án Kuku mezőváros mellett egy kavaszszal találkoztak, ki annak megtudása végett küldetett, ha jönnek-e, és a hirrel, hogy jönnek, azonnal visszafordult Szilisztriába, 27-én Csokina faluig s innen Szlobozia felé indultak, itt négy lovas kocsiiban elibök jött egy aga, a szeraszker küldötte, kit is bevezetvén egy boltba, ott kávéval, csibukkal megtisztelték, aztán átkelvé a Jalomitza folyón, kész posta-lovakkal gyorsan eljutottak Kalarás városkába, mely a Duna partján vagyon. Itt a szeraszkernek kapu khezájára jött elibök, s megreggelizvén 3 nagy sajkába ültek, s visszahagyván holmijokat és kocsijaikat, áteveztek Szilisztriába. — A vámnál a szeraszker küldötte fogadta őket s egyenest ő nagyságának a pasának testvéréhez, a térparancsnok bejhez vezette. A szeraszker tiszta oláh nyelven kérdezte őket, hogy utaztak, leültette, megkávészta s aztán kirendelt szállásokra bocsátá, hogy pihenjék ki az ut fáradalmait.

Szerdán, 29-én hivatta őket a pasa, az elfogadó teremben a finom gyékény fölibe szőnyeg volt terítve, erre leültek; de igen sok más agák állva maradtak. A pasa aztán kávéval megtisztelvén őket, tudokra adá, hogy Sztambulba

kell menniök, mire ők ellenveték, hogy erre készületlenek és nincs náluk több pénz 1000 piasztternél (mintegy 100 forint, ha török piasztterről és 133, ha moldvai piasztterről van szó), de a pasa biztatta, hogy ezzel ne törődjenek, ellátandja őket utiköltségekkel. Együttal elhatározták, hogy mokány szekereken menjenek, s ehhez képest rendeltek is számukra 6 mokány szekeret. Innen a kapukijáza bejhez mentek, ki a kávé-adás ceremóniája után tudokra adta, hogy ha irni akarnak, irjanak haza most, mert a helytartóhoz szóló parancsolatokkal indul a tatár (lovass posta). Innen kijövet a valachiai bojérokkal találkoztak, kik következők valának: Grigori Ghika bán, Vacarescu bán, Nicolai Golesecu vornik, Mihaleszku szpatár, Mihaitza Filipesku kulesár, Filip kulesár és Janku Kokoreszku kaminár.

Pénteken, 31-én mind a moldvaiaknak, mind a valachiaiaknak küldött a pasa egy-egy bárányt, — szombaton pedig egy-egy tengeri halat.

Vasárnap templom után mind együtt tisztelegni mentek a térparancsnokhoz. A szokásos ceremóniák után itt kaptak kölesön a moldvaiak 7500 piaszttert, és ő nagyságának Ata efendi nevű irnokja meg egy kavasz (rendőr) is melléjük adatott s a havas alföldiek mellé hasonlóul egy irnok és egy rendőr.

Hétfőn, ápril 3-án a moldvaiak felültek 3 szekérre, visszahagyván saját kocsijaikat Szilisztriában. Együttal mindeniknek saját nevére adtak egy-egy utlevelet is, — sőt még a szolgálóknak is eselédjeiknek is külön-külön.

Az oláhországi bojárok csak máhúkat rakták a parasztszekerekre, ők maguk saját kocsijaik és hintóikon kezdtek meg az utat. Ez nap este a vezető tatár tévedéséből Balaköjbe jutottak, pedig szállás másutt volt nekik csimálva; de azért maguk s lovaik jól elláttattak.

Szerdán, 5-én Szumlára értek. Itt nagy csapat nep jött a bámulatukra. Egy török agához

JERUZSALEM. — AZ OMÁR-MECSET ÉSZAK-NYUGOTI RÉSZÉ.

Ebers és Guthe Palestinájából.

szállásoltattak, ugy itt, mint a hely parancsnokánál nagy tisztelettel fogadtattak. A parancsnok négy embert adott fedezetül, míg a Balkánon áthaladnak.

Dragonköj, Csalikavak, Karnabáth, Bėjmaliköj, Faki, Debleli Arikköj falukon át 11-én Kirk-Kilisze (40 templom) nevű városkába jutottak, a hol azonban a negyven templomból még csak egyet sem találtak. Szerdán, 12-én Burgázba értek s egy nyomorult szűk szállóban tölték az éjet. E hely híres aranyozott agyag gyártmányairól, különösen szép török pipáiról.

Innen Csorlun, Szilivián át 15-ére Bujük Csekmedrébe értek. Itt nagy ijedelemben voltak a miatt, hogy a bosztandzi nevű janicsár-féle csapat parancsnoka, Sakir bej, nagy csapat bosztandzival jött elibök; de ez aztán megnyugtató őket, mondván, hogy a kormány küldötte elfogadásukra, szállásuk is Sakir bejnél vala, hol sok ceremóniával fogadtattak.

Midőn innen indulának, a török asszonyok kövekkel kezdtek dobálni kocsijaikat, de Nikoláj Golecskunak néhány udvarias szava után aztán békét hagytak nekik. A kücsük-csekmedrei hidalnál utleveleiket kérték, és egytől-egyig mind szigoruan átvizsgálták; innen Sakir bej és Ata efendi előre mentek, ők pedig három órai ut után meglátták Konstantinápolyt.

Itt olyan szűk utczákra jutottak, hogy a mokányseker csak bajjal férték el, jobbról-balról pedig nagy három emeletes házsorok, s elöttök-utánuk bámuló népesport közt jutottak el a kikötőhöz. Itt mindnyájan esolnakokra ültek és a Bosforon fölfelé eveztek Dolmabakese előtt a pénzverdég, Elöttük ment mindennütt Sakir bej katonasággal, és mivel Dolmabakese előtt — a császári palota előtt — kelle elevezniök, s lehető, hogy a szultán távoli szemlélt tart felettük, megrendeltetett, hogy kaftánszerü bojér bundáikat vegyék magukra; így két órai evezés után eljutottak Beglerbej városnegyedbe, hol a Juszup pasa palotájába szállásoltattak el.

Ez utban egy mogorva bosztandzi pasa — vámfelügyelő — jöve elibök, egy kampóval megállított egy csolnakot, kikérdezte, hogy kik és hova mennek? s csak miután megértette, hogy moldvai és oláh bojárok, s hogy Sakir bejvel és Ata efendivel együtt mennek, bocsátotta őket tovább.

A kikötőből fölmenvén a palotába, minden szobát új szőnyeggel behuzva találtak és minden butorattal kifogástalanul ellátva minden szoba, szépen kifestve és aranyozásokkal díszítve.

(A szöveg alatt érdekes jegyzék áll itt alól: «A napló-író itt nagy dícsérettel említi bizonyos helyeket, melyek finom márvánnyal vannak padozva, a mely márványon sokan közülök nagyokat estek.»)

Itt Abdullah pasának, a csengelköji 16,000 janicsár parancsnokának öt agája jött tiszteletükre, mert a kormány ugy parancsolta, hogy 3 napig ő vendégelje a bojárokat s lássa el minden szükségességgel. Az agák megtisztelték őket kávéval, 11 órakor pedig arannyal cifrázott törökös asztalt terítettek mindenki számára, aranyfonállal és selyemmel ékesen kivarrtot asztalendőkkel, és hordtak föl csudálatra méltó pompás izü edeledeket szép fehér német kenyérral, pálinkával és borral. A gazda pedig Sakir bej volt, ő gondoskodott mindenkiről, mignem fölkele az asztaltól s a csibuk és kávé után szobájába vonult vissza, lévén itt számára a bojárok szomszédságában két szoba fontartva. Jonitza Szturza, Sza Greceanu, Taut vornik és Cserkez hatman együtt kaptak egy nagy szobát, Grigori Kúza, Jordaki Raskán pedig ketten ismét egy kisebbet.

Hétfőn, 17-én Sakir bej meglátogatta őket néhány nagy agával, bátorított, biztatta, hogy ne féljenek, minden a legjobban fog végződni. A három nap után, míg t. i. Abdullah pasa vendégei voltak, császári élelem-részlet rendeltetett számukra, egyenként napi költségre 180 piasztter (18 frt), azonkívül faolaj, rizs, czukor,

még pedig az olajat tömlő számra, a rizst nagy kosarakkal adták, czukrot pedig minden hétre egy mázsal.

Kedden egy hordár-főnök jött hozzájuk, tudokra adta, hogy mátol fogva császári ellátásban részesülnek, és hogy illenék az Abdullah pasa embereit egy pár száz piasztterrel megajándékozni. Adott is aztán mindenik bojér 20—20 piaszttert (ezt a krónikás *le-nek* vagy *leu-nak* nevezi, az európaiak ráfogták a piasztter nevet, a mit a török nem ismer, lévén a pénz-egység neve nála gurus = garas).

Szerdán, 19-én tudokra adatott, hogy legyenek készen, mert a Reiz efendi elibe kellend menniök.

Csütörtökön 3 órakor megebédelvén s 4-kor mindnyájan fölöltözvén kaftánjaikba, Sakir bejvel és Abdullah pasának egy csendőrével s minden szolgálkaikkal együtt kimentek a kert kis ajtaján, s egy negyed órányi ut után elértek a Reiz efendi nyaralójába, és ismét a kert kis ajtaján bevezetettek. Előbb egy kis szobában megpihentek, mert rekkenő meleg volt, itt megkávészta, csibukoztak, innen aztán behívta őket Sakir bej Reiz efendi elébe. Ez az ur a szófa közepén ült, kezében a narghilé hosszú nyelével (szörtye-pipa, 3—4 méternyi hosszú bőr csővel s drága borostyánkő szípókával), azonban a narghiléből nem pipázott, sőt az meg sem volt gyújtva. Sakir bej megmutatá őt nekik, hogy járuljanak elébe és csokolják azon szófaterítő csokrait, a melyen ült. És aként cselekedének mindnyájan.

Reiz efendi szép fekete szakállu, vidor tekintetű és édes beszédű férfi. Még jelen volt ezen szobában egy sarokban ülve Ati bej, öreg, ősz szakállu férfi, a szilisztriai szeraszkernek ipa, a ki görögül is beszélt. A másik sarokban ült még egy efendi, arczáról látszott, hogy nagy ember, kellemes vonásokkal, jó kedélyű összhangzatos vonzó arczczal. Később megtudtuk, hogy ez a kegyelmes császár vala maga, a ki nem

átallotta legkönyörületesebb szemeit az ő rabjaira vetni, hogy lássa és hallgassa meg őket. Azonnal mindnyájoknak parancsolta, hogy üljenek le és kávéat adott nekik, s Reiz efendi megkérdezte, hogy volt utazásuk, tolmácsul szolgálván Ali bej. Erre mindnyájan fölállva, megköszönték a kérdést, de ismét parancsolta, hogy üljenek le, egyuttal intett Sakir bejnek és a többieknek, hogy menjenek ki. Csak Reiz efendi maga beszélt, Ali bej pedig tolmácsolt. Legelőször is a görögök hűtelensége felől kérdezett ki, aztán fölolvastatta aláíratos kérés levelet, s azt mondta, hogy ha bármi kérelmünk még van, adjuk írásba Ali bejnek, a legkegyelmesebb császár meg van győződve hűségünkről. Aztán az oláh bojárokat kérdezte, van-e írott kérés levelek, s mondván, hogy nincsen, azt parancsolta, hogy szintén írásban adják be Ali bejnek, a ki mindezeket bemutatván Reiz efendinek, ő a legkegyelmesebb császár színe elé fogja juttatni.

Ez idő alatt a császár szemeit rajtuk sorba jártatta, hol egyiket, hol másikat állapodván meg. Az audiencia végével fölálltak egyszerre mind, és ismét megcsókolták a diván csokrait, visszahúzódtak azon szobába, melyben előbb voltak s itt ismét kávéval, csibukkal szolgáltak föl nekik, ők pedig a kávésnak 89 gurus ajándék adása után, mint jöttek, haza menének.

Pénteket és szombatot a kormányhoz beadandó kérvény készítésével töltötték. Vasárnap Sakir bejgel egyetemben Ali bejhez mentek, kit leny egy oly kioszkban találtak, melyben szökőkút van s mely a vizet magasra egy sok águ kristály üveg medencébe löveli. Ennek nyári lakai vannak a tengerre és a Bosforra is gyönyörű fákkal, csörgő és szökőkutakkal díszlő kertekkel, stb. — Megcsókolták kezét és öltönye sarkát s ő azonnal üléssel kínálta meg őket, elolvasta mind a moldvaiak, mind a valachiaiak kérelmeit, stb.

Hétfőn, 24-én Sakir bej átvette lepecsételve mind a moldvaiak, mind az oláhok irómányait, elvitte Ali bejhez, hogy adja át Reiz efendinek s általa a kormánynak; de nem lévén úgy, mint kívántott, megint visszahozta. Kedden átdolgozva oda küldötték, de még sem volt úgy, mint kívánták s ismét sok pontot át kelle újra dolgozni a parancsolat értelmében.

Csütörtökön újra átdolgozva ismét elvitték Jonitza Szturza és Raskán vornik, ekkor elfogadta Ali bej s ígérte, hogy Reiz efendinek benyújtandja.

A meszárosok czéhmastera e napon 17 bárányt küldött a bojároknak ajándéknak s kérést, hogy érzik magukat? Emberei illő ajándékvevés után sok halálkodással távoztak. Másnap meg a császár orvosa látogatta meg őket, kérdezvén egészségi állapotjukat és hogy nincs-e valamelyiknek segítségére szüksége? Illő ceremóniás fogadtatás után ez elment. E napon a császár a dzsámiába — templomba — ment pompás 24 evész bárkán, a kikötőben állomásozó hadihajók agyudörgésével üdvözöltetve utjában.

Szombaton ismét hívták őket Ali bejhez, s azt kérdezték, hány török fegyverest kívánnak Jasszi, hányat Bukarest őrszére? A moldvaiak kértek 250-et, a bukarestiek 1000-et, s a parancs az lett, hogy Moldva kap 500-at s ha nem lenne elég, majd moldvai katonákkal segítenek, mint hajdan. Vasárnap azonban azon rendelt jött, hogy Moldva kap 1000-et, Valachia 2000-et s a mint az ország bitosságáról nem görög vagy szerb, hanem moldvai és oláh katonasággal gondoskodnak, a török őrség fele-fele visszavonatik, mert ennyi — ugymond — elegendő, mint hajdan is volt. (Boldog idők! 1500 katonára egykor ország megvédésére; bezzeg ma nem kevesebb mint 20—30-szor annyi eszi a drága kenyeret! és csupa tiszt is van vagy 2—3 annyi!)

Május 9-én hívták őket Ali bej, s tudokra adta, hogy kérelmeiket a diván tárgyalás alá vette, és azon könyörületet határozatot hozta, hogy ezentul «mind a két tartomány fejedelméi belföldiek fognak kinevezetni».

Ez estén kezdődött a ramazán-ünnep, s zengett a csatorna az ágyuk dörögjéről, a város minden részei kivilágították s három hadi hajó, mely a dolma-bakcsai szultán-palota előtt állomásozik, tetőtől talpig tele aggatatott mécsékekkel, lámpákkal.

Hétfőn, 5-én hozott Sakir bej két csónakot, hogy a kinek tetszik, sétáljanak egyet a Bosfo-

ron, egyuttal egy efendit is adott védelmezőül. Éjjel pedig 2 óraker — a ramazán-ünnep alatt reggeltől estig sem enni, sem inni, meg pipázni sem szabad, tehát megfordítják a napot: éjjel esznek-isznak, dolgoznak, nappal pedig alusznak — hívták Ali bejhez, ki tudokra adta, hogy parancsolat meg, miszerint a janicsárok és katonaság hagyják el Moldvát és Valachiát.

Junius 8-án értesítették, hogy tatár posta meg, tehát a ki irni akar haza, írhat.

Szombaton, 24-én Reiz efendihöz men-
vén, ez tudokra adta, hogy pár nap mulva a szadzaránnak, azaz a nagyvezírnek embere jó hozzájok, megmondani, a mi illik.

Hétfőn, 26-án elküldött a vezír, és kívánta tőlök, hogy mindenki írja le kereszt- és vezetéknevét és rangját. Ugyanez nap jött Ali bejtől tudósítás, hogy mostan a porta vendégei lettek; egyuttal beadták neveiket a legkegyelmesebb császárnak, a kinek várják el könyörületet legmagasabb határozattal.

Szerdán, 28-án hívták Joan Szturzát és Grigori Ghicát, meg Filep klucsért s visszatértek török iratokkal, hogy azokat írják át görögre, a többi kérelmekhez ezt hivatván meg hozzá: «görög iskolák többé ne legyenek se Moldvában, se Valachiában, az iskolák jövedelmeit a porta biztosai írják össze, a hűtlenné lett görögök jószágai s az idegen alattvalókéi árvereztessenek el, idegenek ne bírassanak jószágokat, házakat, épületeket ezen két fejedelemségben.»

(Ah, mi keserű érzés fog el, ha összehasonlítom ezen barbár engedményeit — önkényes, a kérelmen felül megadott ilyeszerü engedményeit, a magyar- és erdélyországi vallásüldözéssel, s a magyarizmus századokon át folytatott elfojtásával, melylyel a boldogító atyai német civilizáció sanyargatott bennünket!)

Csütörtökön, 29-én hívták Reiz efendihöz Grigori Ghika bán, Szturza logofet és Filep kulesárnok és tudokra adták, hogy „Jonitza Szturza moldca, Gregor Ghika pedig valachiai fejedelmekké nevezettek ki».

Szombaton, július 1-én 6 csónak jött ér-
tők, hogy menjenek a portára, s elhaladván Dolma-bakcsé és a pénzverde mellett, partra szálltak, itt császári ékes szerszámú paripák vártak rájuk s felülven, az utcák rendkívül szűk volta s a bálmuló tenger nép miatt csak lassan s egyenkint egymásután haladhattak föl a fényes portáig, itt leszállván, a főtölmácsnak egy kis szobájában vártak, addig a tolmács őket rhodusi czukorral és rózsaszörppel s friss vízzel kínálta meg. Félőrai várakozás után mindnyájan a vezír elibe hívták.

Maga a nagyvezír teljes diszöltönyben egy ablaknál állott és háromszor földig borulván előtte, letérdeltek s megcsókolták a diván csokrait, a melyen ült. «Isten hozott!» szóval fogadta őket, hozatott is számukra kávé, de állva kelle maradniok s ezeket mondá „*na immár be-
teljesítettnek a ti kérelmeitek*“, mire ismét három földig borul s a diván sarkai megcsókolása után eltávoztak. — Innen a helytartó bejhez mentek, kinek is megcsókoltán kaftánja alját, leültette és kávéval kínálta meg őket. Kevés időre bejött egy aga s kérdezvén, ki köztük Ghika és Szturza, ezeket a szadzarámból vezette, a bojárakat pedig egy más szobába küldé s itt ismét kávé, csibukot adott nekik; innen Reiz efendihöz vezettek, itt már a két kinevezett vajdát divánon ülve találták, s az efendi e szök-
kal fogadta őket: «ime kérelmetek szerint belföldi fejedelmeket kaptatok, s mostantól így léssen, legyetek hozzá igazak és hívek, ők hoz-
zátok viszont legyenek szeretettel, s a bojárokkal együtt kormányozzák az országot igazságosan; a beavatás régi szokás szerint Szilisztrián fog megtörténni. Kávéat adott, jó utat kívánt, és aztán a divántarok csókolás ceremóniája után kijöttek tőle mindnyájan.

Innen meg a csasz-basához mentek, ki többek közt azt kérdezte tőlök: «tud-e valaki közülök latinul vagy francziánul,» de csak Grigori Ghika tudott olaszul; innen kijöven, az előszobában fölhuzták nagy csizmáikat (a törökök nyárban is felső cipőt viselnek s a szobába be nem mennek azon lábbelivel, mely az utca porát érintette, a kinek pedig nincs sárczipője, az leveti topánjait, így a rumun bojárak is úgy látszik mezítláb paráderoztak egyik nagy urtól ki másikhoz be, ez azonban ott nem tartatik illetlenségnek) s illő ajándékok adása után ismét lóra ültek s elemek tisztelni a seik-ül-izlámkhoz (az izlamság főpapja). Ez

a fejedelmeket leültette, a többi nem, azonban kávé mindnyájának adatott, a másokszor ismételt csókoldozási ceremóniák után aztán ismét lóra ültek, majd a csolnakokba s Abdullah pasához, illetőleg haza hajtottak.

Csütörtökön, július 13-án elhozta Sakir bej a kaftánokat a magas portáról a két fejedelem számára, fölöltöztette előbb Ghika, aztán Szturza vodát; ismét levétvén a kaftánokat, összehajtogatták, ennek a szokás szerint így kell három napig érintetlenül heverni egy párnán.

Augusztus 11-éig elkészítették a vajdák a fejedelmi öltözékeket és jelvényeket s az oláhországi elindult szárazon, a moldvai költségek kimelés tekintetéből tengeren. Nem hiában volt ez olyan fősvény, de szerzett is annyi vagyon fejedelemsége alatt, hogy jövedelme hir szerint 300 ezer db magyar aranyat is meghalad. Kuza és Raskán azonban nem akartak tengeren menni és Szilisztrián a valachiaiakhoz csatlakoztak.

Aug. 27. értek Szilisztriára s már itt találták Vogoridi és Kosztaki Negre volt helytartókat.

Szombaton, szept. 9-én mindkét vajda, a melléjük rendelt szertartási mesterrel, felölték fejedelmi köpenyeiket s feltették a süveget, a fejedelmi botokat azonban az udvarmesterek (a két Sakir bej) a pasának kezeibe adták, ekkor először a havasalföldi vajda tette meg a szokásos háromszori földig borulást, és mindkét kezével átvette a szeraszker kezeiből a jogart, ez alatt a szeraszker állva maradt, a fejedelem pedig megcsókoltán bundája kezélfőjét, a bojárak pedig alsó szegélyét, kijöttek tőle, mi közben a jogart a fejedelem új rumun udvarnokra vitte; ezután katonakísérettel, bandával haza lovagoltak szállásaikra. Utána hasonló ceremóniával avatottak fel a moldvai vajda is, a pasa pedig a jelen volt bojárakat fölöltöztette kaftánba, a két vajda fiának adván még nyest prémes fölöltőket is.

Szeptember 14-én keltek át a Dunán, s hat nappi utazás után, mi közben Fokásban, Tekusen és Berladon nyilvános kihallgatást tartott — érkezett Jassziba, élébe jöven itt Tatomirest faluig a Jassziban jelen volt bojárúgon kívül neje és gyermekei, kiken mind együtt a főtemplomba mentek, aztán pedig a fejedelmi szállásra és tartának harsona zenekísérettel mellett késő estig tartó nagy fölavatási ebédet.»

A török így önkényt, kényszerítés nélkül, csupa kérelemre — persze, hogy nagyon alá-
zatos kérelemre — visszaadta jogaik legsarkalatosabbjait; s azt hinné az ember, hogy ettől fogva emelkedtek szakadatlan folytonosságban, mignem a kívánságok soha nem is álmodott ne továbbjái, a teljes független királyságig jutot-
tak; de nem úgy volt ám, a kedves protektor észak felől úgy megvédte őket, hogy Kogolniceano így kiált föl: «Az orosz védnökség prokonzulussá vált, fejedelmek nem egyebek, mint a czár tanácsosainak helytartói, minden nemzeti és szabadsági érzelm el van tiltva és elfojtva.» «Az állam autonómiaja üres szóvá vált, ... a fejedelmeket már nem választják az országban, hanem kinevezik Konstantinápolyban, vagy helyesebben mondva Petersburgban.»

Hanem azért az elmúlt rosszat hamar elfeledik az emberek, és azért most is csak a muszka a kedves! Persze rég tapasztalt dolog, hogy a történettant nem azért írják, hogy az ifjabb nemzedék okuljon apái nyomorúságán, ez így van Romániában is, nemcsak nálunk.

LÁTÁSBELI KÁPRÁZATOK.

Lapunk egyik közelebbi számában néhány érdekes adat közöltünk a látás azon fogyatkozásairól, melyeknél fogva bizonyos körülmények között egyes színek másféleképpen látszanak, mint a minőknek azokat közönségesen látjuk. A látás eme fogyatkozásai, mint akkor említettük, onnan származnak, hogy a szemnek bizonyos időre van szüksége, míg valamely tárgy képe benne letükröződik, és ismét bizonyos időre, míg az egyszerű letükröződött kép benne elmosódik. A szemnek ezen tulajdonsága miatt olykor nem csak a színek látszanak másféleképpen mint a minők, hanem egyes tünemények alakbelileg is megváltoznak.

Egy igen érdekes ilyen tüneményt mutat az ugynevezett *thaumatrop*. Az egész egy kis pa-

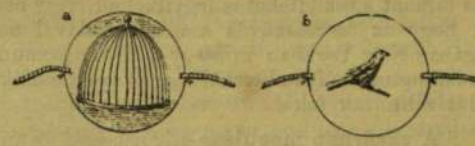
pirszeletéből áll, melynek egyik oldalára más van festve mint a másikra, s ha e pirszeletkét a reaktívot (a) fonálnál fogva hirtelen megforgatjuk ujjaink között, akkor a két oldalon levő két kép egybe látszik összeolvadni. Az 1-ső mellékelt ábra mutat egy ilyen thaumatropot. A pirszelet egyik oldalára (a) egy kalitka van festve, a másikra (b) egy madár. Ha a papír szeletet úgy forgatjuk kezeink között, mint a hogy az a 2-ik ábrában van elő-tüntetve, akkor sem a madarat nem látjuk külön, sem a kalitkát külön, hanem egy kalitkába zárt madarat fogunk látni. A tünemény oka látni való. A szem először a papír azon oldalát látja, melyen a kalitka van, tehát a kalitkát magát. A benyomás megmarad egy kis ideig a szemben, úgy, hogy a papírnak már másik oldala is láthatóvá lett, tehát a madár, mikor a kalitka még nem mosódott el az előbbi kép. Mind a két kép egyszerre jelenik meg a szem re-
cehartáján, s a látideg egynek veszi a kettőt.

Ily módon lehet megmagyarázni azon tüneményeket is, melyeket az ugynevezett *phenakistikop* mutat. Ezt az eszközt a 3-ik ábra tünteti elő. Egy vastag farámára két korong van erősítve. Az egyik fekete és néhány nyílás van rajta, melyeken keresztül lehet nézni. Ez a korong mozdulatlanul van a rámahoz erősítve. A másik korongra, mint az ábrából látni, több alak van rajzolva. A legfelső alak egy ember, a ki egy lábait alatt átcsapott zsinóron ugrik keresztül. A többi alak ugyanezen embert tünteti elő, azon különféle helyzetekben, melyeket az egymás után fölvesz, midőn egy ily zsinór fölött többször átugrul, mint a hogy ezt a gyerekek játékból szokták csinálni.

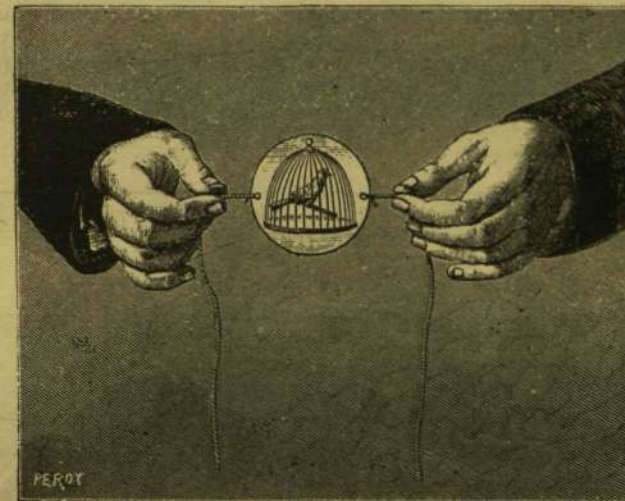
Ez a második korong, melyen az alakok vannak, a ráma tengelye körül könnyen forog. Csak meg kell ütnünk ujjukkal a korong szélét egyszer kétszer, s azonnal sebes forgásba jön. S ha az alatt, mialatt ez a korong forog, szemünket a másik fekete korongnak valamelyik nyílása elé helyezzük; úgy, hogy ezen alakok közül egyszerre csak az egyik legyen látható, azt fogjuk észre venni, hogy az alak nem áll, hanem folytonosan ugrálni látszik a kezében levő zsinór fölött. Az alakokkal berajzolt korong gyors forgása által ugyanis minden pillanatban más-más alak jön azon nyílással szembe, melynél szemünk van. Ebben a perczen úgy látjuk még

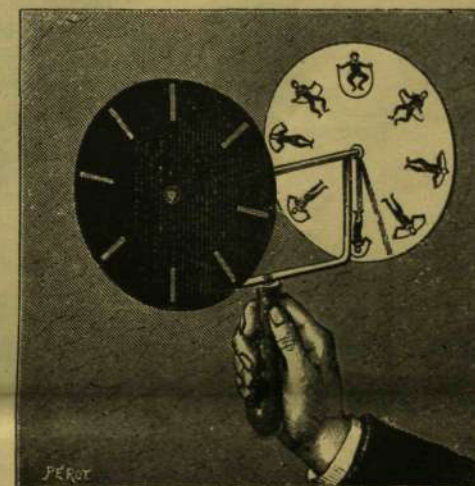
4. ábra.

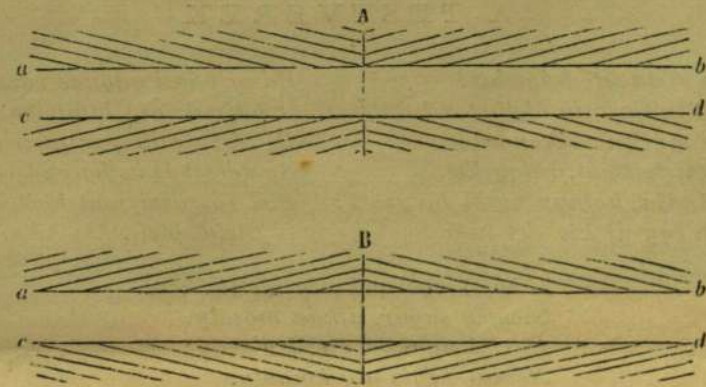
1. ábra. — A thaumatrop két oldala.

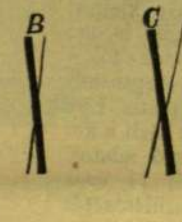
2. ábra. — Thaumatrop forgásban.

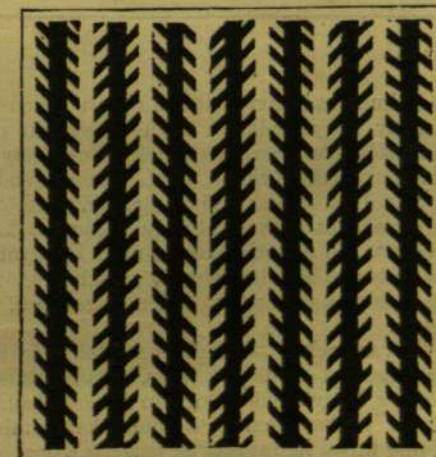
3. ábra. — Phenakistikop.

6. ábra.

5. ábra.

7. ábra.

hanem akkor is mutatkoznak, ha hosszú ideig nézzük ugyanazon tárgyat. Nézz meg p. o. az olvasó a 4-gyel jelölt ábrát. Egy vastag fekete csik az, melyet keresztül szel egy vékony vonal. Egészen úgy látszik (kivált ha kissé távolról nézzük), mintha az egyik oldalon levő a vonalnak a másik oldalon az f vonal volna a folytatása. Pedig nem úgy van. Ha az olvasó egy vonalhoz veszi a kezébe, látni fogja, hogy az a vonalnak a folytatása a d vonal és nem az f. Még inkább feltűnik e tünemény, ha a középső fekete csik valamivel vékonyabb, mint az az 5-ik ábrában látható. A B alaknál úgy tetszik, hogy a jobbról és balról levő vékony vonalok nem lennének egymás folytatásai, pedig azok. A C alaknál pedig úgy látszik, hogy a vastagabb csikot egy egyenes vonal metszi át, pedig az nem egyenes, hanem két külön vonal.

Még érdekesebb e nemben a 6-ik ábra, melynek tüneményére Hering nevű tudós lett először figyelmes. Ezen ábra felső részében úgy tetszik, hogy a két vízszintes vonal középpont, tehát A-nál egymástól távolabbra van, mint a két végén (a c és b d-nél). Az alsó részben levő két vonal pedig középpont B-nél össze látszik hajlani, mintha a két végén nagyobb lenne a távolság, mint itt. Valóságban azonban nem így van.

E két-két vonal (a b és c d) egészen párhuzamosan halad egymással, végeiken egymástól való távoluk ép annyi, mint középpont. Ugyaníly tüneményt mutat, de még nagyobb mértékben a 7-ik ábra, melyet Zoellner lipcei tanár szerkesztett. A két baloldali szélső fekete csik úgy látszik, mintha fölül össze, alul pedig egymástól széthajlanék, a második és harmadik csik fölül látszik széthajlani és alul össze, a harmadik és negyedik ismét úgy mint az első és második, s úgy tovább. A valóságban azonban nem így van. E fekete csikok (részt át-szélő vonalaikkal) mind párhuzamosak egymással. Miben keressük ezen tünemények okát?

A 4-ik és 5-ik ábrára nézve tisztában vagyunk. A vastagabb csik és a vékonyabb vonal hegyes szöveget képeznek egymással, s a szem az érintkezési pontnál keresi a szöveg középpontját, nem pedig a fekete csik középpont, hol a vékony vonal ugyszóval elvész. A középpont mindkét helyen más lévén, úgy tetszik, mintha a vonalok sem feküdnének egymás folytatásában.

De nehezebb a többi tünemény magyarázata. Hering és Zoellner azt gondolják, hogy a csalódást azon ferde vonalak által képezett hegyes szöveg alkotják, melyek az egyeneseket át-szelik. A szemnek ugyanis megvan az a saját-sága, hogy a hegyes szöveget nagyobbak látja, mikor egy derékszöggel hasonlítja össze, mint a minőknek máskor látja. Így p. o. a 6-ik ábra felső részében az A közelében levő szög kisebbnek látszik a többiekénél, s mennél tovább haladunk a vonalak végei felé, a szögek annál inkább nőnek a derékszöghöz, s ennek következtében az ab és cd vonalak egymásfelé hajlani látszanak. Ellenben az ábra alsó részében ellenkező az eset, ott a szögek fogyni látszanak kifelé az esztől, az ábra felső részében mind kevésbé hajlanának rá a párhuzamos vonalakra, minek következtében azok széthajlani látszanak végeiken.

Igy lehet megmagyarázni a 7-ik ábrában mutatkozó tüneményt is, mely különösen akkor látszik igen feltűnőnek, ha az ábrát 45° fok

alatt fordítjuk, úgy, hogy a jobboldali csüeske épen lefelé mutasson.

Helmholtz ezen magyarázattal szemben azt gondolja, hogy a tümemény részben az által is származik, meri a szemnek magának is mozgást kell végeznie, mikor az ábrán végig néz. A szem idegei különféleképp feszülnek meg, a mint a különféle ferdesebb vonalakat kell végignézni, s így aztán a látási hatás is változik. Hogy ebben a magyarázatban van valami, azt azon körülmény is mutatja, hogy a szemnek bizonyos rögzítése mellett p. o. a 7-ik ábra egészen párhuzamos vonalakkól állónak fog látszani. Nem kell ehhez egyéb, csak hogy ne az egész ábrát tekintünk át, mikor a szem ide-oda mozog, hanem az ábrának csak egy pontjára szegezzük tekintetünket, és úgy azután egy egész csikra. Kivált ha nem a fekete, hanem a fehér csikokat szemléljük, s úgy tekintjük az ábrát, mintha fekete alapon fehér csikok lennének huzva. Kis próbálgatás mellett csupa egyenközi csikokat fogunk látni.

Ily látásbeli káprázatok igen gyakran láthatók festéséknél, ruhamintáknál, stb. a nélkül, hogy a készítő tekintettel lett volna erre. Mindazonáltal csak újabb időben lettek erre figyelmesek. De hogy az így előálló hatást már a rómaiak is ismerték, mutatják némely Pompéjbeli falfestmények, melyeknél olykor segédvonalak által van elérve, hogy a fővonalak párhuzamosaknak látszassanak.

EGYVELEG.

* A kiejtés öröklése. Az idegen születésű embert rendszeren a kiejtésről ismerik meg, mivel általában könnyebb a nyelvtant, mint a kiejtést elsajátítani, különösen a későbbi korban, midőn az anyanyelv már szilárd alapot nyert. Hogy azonban a kiejtést tényleg örököljük is, azt újabb fedezték föl a siketnémánál tapasztalt jelenségek alapján. Egy angol folyóirat közli a következő meglepő adatot. Egy körülbelül 17 éves skót ifju, ki születésétől fogva siketnéma volt, egyszerre több lázkötés után visszanyerte hallását s azonnal beszélni is kezdett. Környezete azonban alig képes megérteni, mert az ifju szülőinek sajátos idegenszerű kiejtését használta, habár azok beszédét sohasem hallotta. E nevezetes eset nem áll magában. Manchesterben is ismertek egy siketnémát, ki 17 éves korában kezdett beszélni. E fiatal embergyermekkorától kezdve Lancashireban tartózkodott s kiejtése mégis a szülőhelyén, Staffordban, szokásos kiejtésre emlékeztetett. Még érdekesebb egy más eset, melyet Tiekner híres író a madridi siketnémák intézetében figyelt meg. A növendékek közt egyetlen egy sem hallott azelőtt szót s a kiejtés megtanulásánál mind tanítóikat utánozták. E tanítók kivétel nélkül kasztíliaiak voltak s mindamellett az egyes növendékek mind saját vidékek kiejtését használták. Ez érdekes tényeket csak örökös által lehet megmagyarázni. A kiejtés az embernél, ép úgy mint a madár dala, a természeti tulajdonságok közé tartozik.

* Garfield megfosztása végett az Egyesült-Államok keleti részében titkos társulat alakult, melynek tagjai elsősorban magukat, hogy az esetben, ha Guiteaut halála nem itélk, nemcsak a foglyot,

de a bírakat s esküdteteket is leglykolják. Ugy beszél, hogy az összeesküvők száma rendkívül nagy, magában New-Yorkban mintegy 20,000 en vannak. A washingtoni pályaudvarnál a gyilkosság emlékére táblát állítottak fel.

* A vásárnap megülése szigorúságát az angolnál jellemzi a következő adat: A londoni Alhambra-színházban egy szombat este «La Biche aux bois» («Szarvas üné») látványos darabotadták elő első ízben. Mivel a hallgató-ág több részletet ismételtett, a darab rendkívül hosszasa ideig tartott. Pontban 12 órakor azonban be kellett fejezni, habár a harmadik felvonást még nem is végezték be s a negyedik egészen elmaradt: a vásárnap éjjel megkezdődött s ezt világi darab által nem lehet megszenteltetni.

szólt: «Aha! tudom már, a feltámadás ideje elérkezett s én vagyok az első ember, ki feltámad. Amerika mindenütt legelső».

* A legfinomabb mérték jelenleg a new-yorki próbáló hivatalban van. Mondják, hogy már azt is megérzi, ha egy s ugyanazon nagyságu darab papir közül az egyikre egy szóval több van írva.

* A papírgyártás jelenleg a világon évenként mintegy 900,000 tonnára megy. E mennyiség 3000 malomban készül. A malombokban mintegy 250,000 ember dolgozik s ezenkívül 100,000 rongyokat gyűjt vagy más előkészülettel foglalkozik. Legtöbbet (mintegy 180,000 tonna) gyárt Németország, azután Nagybritannia, az Egyesült Államok s Franciaország. Legtöbb papírt fogyasztanak el az Egyesült-Államokban, fejenként nyolcz kilót, Angliában 6, Németországban 5, Oroszországban csak fél kiló papír jut egy lakosra.

* Érdekes lelet. Merard Agost francia író egy régi várban felfedezte azokat a kéziratokat, melyek szerint ismeretették meg a latin klaszszikusokat Bossuet és Huet püspökök, valamint Montausier herceg XIV. Lajos fiával. Köztek van Juvenalis kiadása «in usum Delphini» Bossuet fordításában és magyarázataival. A gyűjteményt néhány párisi könyvtárban levő töredékek kiegészítve közelebb kiadják.

Alagut Franciaország és Anglia közt. A francia lapok hírei szerint a La Manche csatorna alatt épülő alagut nagy gyorsasággal készül. Naponként 36 lányival jutnak előbbre. Az alagut készítésénél alkalmazott munkások száma 80, kik két csoportra vannak osztva s mindegyik csoport 12 órán át dolgozik; tervben van, hogy még egy csoportot alakítsanak s így mindegyik munkás négy órával rövidebb ideig lesz elfoglalva. Vasárnapokon megszakítják a furásokat. A munkások e napokon csak az ércrudak megnyújtásával foglalkoznak, melyek ide-oda forognak a kiásott föld elszállítására használt gépeken.

* A hires Sunderland könyvtár Londonban a mult hóban kezdtek árverezni. Az egyik részből 19,373 font sterling jött be. A könyvtár másik részét áprilisban árverezik.

* Könyv a kezekről. Londonban közelebb egy könyv jelenik meg, melyben Gladstone s más nevezetességek kezeinek rajzai lesznek.

Stockholmban a két királyi színházban «próba tüzlármát» rendeztek, hogy megtudják, hány perc alatt ürül ki a színház; közönség gyámsát odarendelt katonaság szerepelt s az egyik színházból harmadfél, a másikból öt perc alatt vonult ki, gyakorlati jelentőséget azonban e kísérletnek nem tulajdonítanak, mert a rendes közönség nem katonaság s az igazi veszély nem «próba láрма».

* Régi posztókalapokból készített lázat Belgiumban egy kalapos. Az eredeti lakásra 25,000 kalapot használt fel, az egészek sulya 72 míza s elegendő helyet ad egy agglagény számára.

* Az angolnak valamiképp bejutottak a bosztoni vízvezetékbe s itt sok bajt okoztak, mivel elszaporodva, némely helyeken a csöveket elzárták. Egy év alatt mintegy 300 ily dugulás állott be s több ízben három lábnyíval hosszabb halakat is fogtak.

DÉVA VÁRA.

Az erdélyi Maros-völgy egyik legelragadóbb pontja az a hegyektől környezett kies völgy, melyben a mult idők egyik legregényesebb maradványa, a dévai vár omladéka mered az ég felé. Északról Nagy-Ág hatalmas hegytömbje környezik a völgyet, sziklás, meredek lejtőiken a bányászok fehérle házikóival, míg délfelől ott borong havas fejével a vén Retyezát, ez óriási határdombja a magyar és a román királyság területeinek. Délnyugat felé vonul egy halomláncolat, melynek körrajza sajátos módon lepi meg a nézőt: olyan az, mintha valami rettentő óriás mozdulatlan feje feküdnék ott hanyatt s nézne a kéklő ég felé, az emberi arczprofil élesen rajzolt körvonalával. E halmok láncolatához emelkedik mindjárt a város mellett az a trachit-szikla, melynek ormát Déva várának szürkülő romjai koronázzák.

Ez a regényes völgy kulcsa, fejedelmek,

DÉVA VÁRA.

királyok ragyogó sásfészke egykoron, vérese, bagoly, denevér szomorú tanyája mostanán, porladó tanuja nagy eseményeknek, sokféle nép vértől áztatott tér fölött.

Irott-emlékekben 1267-ről szól felőle először a krónika, mely egy ekkor Déva vára alatt vívott esatárol tesz emlíst. 1397-ben Zsigmond alatt szintén történik emlíst a várról. Az erdélyi vajdák rezidenciája volt sokáig s V. László alatt jutott a hirtok tartozó 5—6 faluval együtt a Hunyadiak birtokába. 1457-ben követelte Hunyadiától vissza a pozsonyi országgyűlés. Ettől kezdve vitás tulajdon lett a korona és több főnemesei család között. 1535-ben Zápolyaé volt, ki négy évvel rá Izabellával nászát tartván, ennek jegyajándékul adá. Báthori István alatt az eretnekek börtönéül szolgált s Dávid Ferenc, az unitáriusok első püspöke is itt lelta halálát. Báthori Zsigmond a várat Geszti Ferencnek, a mezei hadak főkapitányának, majd ennek halálával Jósika Istvánnak adá. Ez megbukván, Borbély György és Vajda Miklósé lón a vár. Az 1607-ki országgyűlés elhatározta ugyan, hogy a vár ezentúl a fejedelmek birtokában hagyassék, e határozat azonban sok megmástitást szen-

vedett az idők folyamán. 1614-ben Bethlen Gábor lón ura, kinek jussán Szécsi Mária örökölte férjétől, Bethlen Istvántól. Ez újra férjhez menvén, I. Rákóczi György kerítette kezére. Bethlen Miklós a vár 1660-ki állásáról következőleg ír: «A dévai vár a legbiztosabb erősség Erdélyben, sőt mondhatnám, az volt egész Európában a bombák föltalálása előtt. Bele egy lankás uton megy az ember, mely legelőbb egy toronyformára épített strázsaházhoz vezet, mely mintegy száz embert fogadhat be. Ebből egy hidra érni, mely 50 öl mély és 60 öl széles, kősziklába vágott árkon visz keresztül. Ezentul ismét egy strázsaház. Onnan 20 ölnyire boltozatlan menvén keresztül, a vár udvarára érünk, melynek kerülete mintegy 100 öl. Az udvar közepén tó, lovak és marhák itatására, fölfogott eső és hóvízzel, mellette kis halastó pisztrángokkal és rákokkal. Az egész vár épületei alatt boltok, üregek, fölötté raktárak, marha-ólak. A vár négy szögletén négy grádics, melyeken a

romjain, s ráköltöttek 216,000 frtot, úgy hogy a déli épületek s részben az északiak is lakhatóká váltak.

A szabadságharc alatt Dévának ismét jutott szerep. Ez időben a magas hegyre nyugat felől három kapun keresztül járó csigaut vezetett, oly kanyarulatokban, hogy hossza a külső kaputól a másodikig 856 lépést tett. A vár kapujához érve, az ut a mélyedés fölött mintegy 50 lépésnyi hidon vitt föl, melynek egy része föl volt vonható. A kapun belül pár ölnyi udvar terült, a hol az őrség tanyázott. Belebb egy tágabb udvar volt, melynek földje simittalan szikla vala. Ez udvar hossza 50 lépés, szélessége jóval kisebb. Az épületek fekvése nem szabályos négyszög. Csak a déli épületek voltak jó karban s az északiak egy része, a másik két oldal rom; de földélel fedve, mely az esővizet mind befelé vezette és a kutba fogta, melyet I. Rákóczi György kezdett s 25 ölrbe be is hajtattott volt, s melyet Steinville készítettett el teljesen.

A várat az épületeken kívül 3—4 öl szélességű tér folyá körül, m t egy törpebb várfal övezet, tojásdad alakban. E falon kívül a csigautakat is köfal védte.

1848-ban egy osztrák főhadnagy volt benne s 200 emberével védelmezte egész 1849. május 27-ikéig; a midőn föladata magát s a honvédek elfoglalták. De csak rövid ideig lenghetett ormain a magyar lobogó: egy nappal a világoosi fegyverletétel után, augusztus hó 14-én a vár rettentő robajjal a légbé röpült. A katasztrófa okát a mai napig sem sikerült kitudni.

Az erdélyi tábor egyik utolsó romja Beke ezredes alatt itt tette le a fegyvert aug. 18-án s innen menekültek Bem és társai.

Ez idő óta csak a pusztá omladék áll a bokrokkal benőtt halom tetején; minden nap lemállaszt falaiból egy-egy követ, mely düböröge hengeredik a völgybe alá.

A nép között számos rege fűződik Déva várához. Némelyike visszamegy egész az ősidőkig, midőn itt még a hatalmas dákok birodalma terült. Decebal volt e nagy birodalom utolsó fejedelme, ki sokáig harcolt s eleinte nagy szerencsével a világhódító Róma ellen,

mely egész idáig küldé el légiót. A büszke hódító nem egyszer szenvedett csufos vereséget a dák harcosok karjaitól, szegénytelen békére is kényszerült, de újra meg újra visszatért, utóvégre oly nagy erővel, hogy Decebal nem állhatott neki ellent, megfutamodott s római katonák foglalták el fővárosát, Sarmizegethiát.

Decebal, — így szól a rege, — most nővérel, Diva Faustínával a Maros melléki várba vonult, melyben örömet időzött az előtt is a jobb időkben. E vár oly erős volt akkor, hogy hatalmas ellenséggel is sokáig dacolhatott. A hegy ormától, a hol a fellegvár emelkedett, földalatti menet vonult egész a folyó partjáig, egy másik pedig a keleti völgyországig.

A dák fejedelem alig hogy megmelegedett új menedékhelyén, már is értesült, hogy egy római sereg közeleg a vár felé. Decebal összegegytje híveit, hogy megküzdje itt az eldöntő harcot. S csakhamar nagy számmal gyülekeztek köréje hívei s köztök Diva, a szép nővér is, hogy ha kell, itt haljanak fejedelmükkel hősi hatáttal.

Megérkezett a római sereg s megindult a nehéz küzdelem. Decebal több ízben verte vissza az ostromot s a római hadak már-már elveszték reményüket, hogy a várat megviharassák. Ekkor azonban véletlen szövetségük került. A szép Diva meglátta az ostromlók vezérét s szerelmére gyulladt iránta. Mődját ejtették a találkozásnak s folyt köztök a titkos viszony, melyről Decebalnak sejtelmé sem lehetett. A szerelmek vakki tesz s nem egyszer bűnre viszt. A szép Diva is árulója lön királyának, fivérének, hazájának: s megnyitotta a Maros felé nyíló titkos folyosó bejáratát szerelmese előtt. De ez nem maga jött: utána toltak katonái. A megremült nő sikoltásait elfojtották a vezér csókjai, miattal katonái tovább nyomultak a sötét folyosón.

Csak ekkor érezte föl a nő bűne iszonyát. Tört rántott elő s egész tövéig meríté előbb szerelmese, majd a maga keblébe.

De már késő vala. A rómaiak benyomultak a fellegvárba s megindult a rémítő küzdelem. A meglepett dák vitézek nem sokáig állhattak ellen a túlnyomó erőnek. Decebalnak menekülnie kellett, ha a gyűlölt rómaiak rabságába esni nem akart. Nővérét azonban nem hagyhatta itt gyáván. Kereste, kereste, de hiába. Végre nem maradt egyéb hátra, kinyitotta a másik titkos folyosó ajtaját s azon keresztül elmenekült. A völgybe érve, elborult szemmel tekintett vissza elfoglalt várára, utolsó menedékére. Este volt már, a nap már aláhanyatlott, sötétség kezdte elborítani a láthatárt. Ekkor pirosán kezdett az ég alja, és néhány perc múlva vakító lángnyelvek törtek elő az ormon. Az egész vár egy lángban állt.

— Erről ismerek rád, Diva, jó nővér! — kiálta Decebal s halás tekintetét vetve az égő várakra, kardjába ereszkedett. Abban a boldog hitben halt meg, hogy Diva hű maradt hozzá és hazájához.

Diváról azt tartja a néphit, hogy tőle vette nevézt a város, mely később a vár tövében épült. S azt az emberkezalaku hegyvonalt, melyről előbb megemlékeztünk, ma is Decebal fejének tartja a román lakosság hite.

JERUZSALEMBŐL.

Két képpel.

Közel félszázada, hogy New-Yorkban megjelent Robinson tanár híres uteljárása a szentföldről s ezóta az oly gyakran emlegetett, de a tudomány által egészen elfeledett Jeruzsalemét és környékét ismét fölfedezték s a kutatások oly nagy mértékben történtek, mint a görögországi ásításokat kivéve schol. Különösen az amerikai és oroszok versenyeznek egymással a szükséges pénzösszegek előteremtésében, az angolk külön egyesületet alapítottak a szentföld kikutatására s a németek egész könyvtárt irtak össze. A szent sir kiépítése, már feledésbe ment bibliai helyek azonososságának megállapítása, régi feliratok és emlékek gyűjtése s mindennek felett egyes fejedelmek zárandokolása a szentföldre, kik közt 1869-ben Ferencz József s mult évben Rezső trónörökös is járult, mindinkább élenkbbé tesszik az érdeklődést e vidék iránt, mely a művelt világ rész három legnagyobb vallásának szülőhelye, s melynek birtokáért vívott

százados harcok a világtörténelem egyik leg-érdekesebb fejezetét képezik.

Valóban, ha a népek és vallások oly sokoldalú vegyülése nem ébresztene is külön érdeklődést az olvasóban, s ha a keleti viszonyok küzdelme a nyugati áldozatkész kereszténység világosabban mutatkoznék más helyen, mint Palesztinában: a történeti érdek is elegendő volna, hogy a művelt olvasó igyekezzék megismerkedni a földdel, hol a biblia hősei éltek s hol Jézus és apostolai már gyermekkorunkból ismert tetteinek emlékei vannak meg. E közhajnak felett meg Ebers György, a keleti népek elsőrangú ismertetője, midőn most, egy másik tudós írval *Gutheval* szövegkeze a művelt nagy közönség részére megírta Palesztina rajzát is oly díszes műben, mint egykor Egyiptomot. A mű „Palaestina in Bild und Wort“ cím alatt Stuttgartban és Lipscebén Hallberger Ede híres kiadósnál füzetekben jelent meg. Valódi dicsmő, mely minden szalon-asztalon helyet foglalhat s annak díszére lenne. Mutatványul ezuttal két képet adunk belőle.

Az egyik kép a *nagy meszet* egy részét ábrázolja. E meszet helyét egykor Salamon híres temploma, ide kapcsolódnak a názáreti Jézus életének legnevezetesebb eseményei s a jámbor mozlím e helyről mondja, hogy a nagy próféta Borak nevű nemes ménén innen indult a hét mennyországát át tett utazására. Egész Európa s a többi világrész lakosainak jelentékeny része szent helynek tekinti a föld eme pontját s az egész világból zárandokok ezrei vándorolnak ide. Képünk a szent hely (haram) északnyugati részét tünteti elő, hátul van a legmagasabb minaret, jobbról a régi seráj, ma államfegyház. Salamon templomának dicsőségére csak egyes oszlopok és falak emlékeztetnek már, nagy részét a mohamedánok foglalták el, de az egyes helyeket a zsidók s keresztények még mindig áhitattal keresik fel.

Ez áhitat keresztelti el a régibb helyeket, gyakran egészen alaptalanul. Krisztus ismert példabeszéde a gazdagnól és az asztalának hulladékaiból élő Lázárról adta a nevet egy épületnek, melyet másik képünk ábrázol. Ez épület az ugnevezett „*vía dolorosa*“ ban van, melyről azt tartják, hogy ez uton haladt a halálra ítéltt Jézus Pilátus palotájából a Golgothára. A ház s utca elnevezése nem egészen alapos, de a kép után elég tiszta fogalmat alkothatunk magunknak Jeruzsalem ősrégi, félig rombadőlt épületeinek és utcáinak alakjáról. Némi tekintetben ethnografiailag is érdekes kép ez. Tevén halad az arabok, ki a törökkel együtt e helyen az uralkodó osztályt képviseli s a lakosságának (mintegy 22,000) felét teszi. Mellette vízfordó közszolgáival egy zsidó beszél, és pedig, mint öltözetről is látjuk, ez aschkenazim zsidó, azaz Kelet-Európából származott nép, míg a többi (spanyol) zsidókat sephardimoknak nevezik. A két különböző eredetű zsidótörzs egészen elkülönülve él, valamint a különböző keresztény felekezetek is, melyeknek tagjai egymást elkeseredetten üldözik s egyes helyeken, pl. a szent sírnál, nem ritkán verekedéseket is támasztanak.

Jeruzsalem ma rom és pizkokészek, egyes források, ezédrus és fügefa emelik csak némileg a környéket. De minden név titkot rejt magában, minden barlang, minden kődarab a mult emlékeitől van megszentelve. S e romokat mutatja be Ebers műve gyönyörű képekben és vonzó előadásban.

AZ AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ VÁLLALATA.

Lapunk egyik előbbi számában jelentettük már az akadémia könyvkiadó vállalata 1881. évi illetményeinek megjelenését.

Mint tudva van, e vállalat három ciklusból áll s ugyanannyi tudománykörre terjed ki. Az első vagy történelmi sorozat évenként 80 ívet, a második vagy irodalmi s a harmadik vagy jog- és államtudományi sorozatok évenként 60—60 ívet adnak. A természeti tudományok azért vannak mellőzve e vállalatnál, mivel azokról, hasonló terjedelemben, az akadémia segélyezése mellett, a természettudományi társulat gondoskodik. Az akadémia kiadásában három évfolyamra terjed minden ciklus, e három év keretében egy-egy munka, a mennyiben egy kötettel befejezve nincs, két vagy három évre is áttérjedhet, de egyik ciklusból a másik három évre nem megy át, mert is a

megrendelés vagy aláírás mindig három évig kötelező.

A jelen évvel a harmadik három éves ciklus kezdődik a vállalat fennállta óta. Nem ezútlunk az előbbi két ciklusra visszamenni; csak azt említhetjük meg, hogy a mit e vállalat eddig hat év alatt adott, már egy egész kis könyvtár, csupa jelentékeny művekből, melyekben az említett három tudománykör legkiválóbb új termékei foglaltatnak s oly nevek fordulnak elő, mint Macaulay, Carlyle, Lewes, Nisard, Müller Miksa, Curtius, Boissier, Bluntschli, Gneist, Carrara, stb. a külföldiek, Arany János, Hunfalvy, Pauller a hazaiak közül.

A most kezdődő harmadik három éves időszak mind a három ciklusból külföldi s hazai jeles írók nagyobb művei kiadását kezdi meg részint, s részint adja egyszerre teljesen egy-egy műveket. Az egy évi illetmények rövid átnézete meggyőzheti az olvasót a vállalat irodalmi és tudományos becséről.

Az I. vagy történelmi sorozat ez évfolyamra egy eredeti és két fordított művet foglal magában: Goldzieher től az „*Iszlám*“ cím alatt összefoglalt tanulmányokat; Thierry Amadée Római történetét; s Symonds nagy munkájának: „*A renaissance Olaszországban*“, első kötetét.

Goldzieher könyvében hat egymással összefüggő s egymást kiegészítő tanulmány foglaltatik. Ime czimeik: I. A sivatag vallása és az iszlám. II. Az iszlám hagyományai. III. A szentek kultusza és a régibb vallások maradványai az iszlámban. IV. Az iszlám építészeti emlékei, kapcsolatban a muhammedán világnézettel. V. Muhammedán főiskolai élet. VI. Balvélemények az iszlámról. A szerző, kinek a héber nyelv mythológiájáról irt s németül és angolul is megjelent nagy munkája a külföldi tudományos világban is oly nagy s méltó föltüntetést okozott, ez újabb művével is nemcsak a magy ar, hanem az egyetemes tudományos irodalmat is gyarapította. Az iszlámról nem csak nálunk, de általában a nyugaton, kevés tudósok vannak oly beható és széleskörű tanulmányai, mint Goldziehernek s meg lehetünk győződve, hogy e műve is le fog fordítani illeget nyelvekre s becsületet szerzend nemcsak írójának, hanem nemzetünknek s tudományos reputációjának is. Goldzieher előadása, alaposága s mély tudományossága mellett oly vonzó is, hogy könyve, a belőle meríthető tanulság mellett, mint olvasmány is a legkedvesebb fogadtatásra számíthat.

Thierry Amadée könyve: „*A római birodalom képe, Róma alapításától kezdve a római császárság végéig*“ — nem szorosan vett történelem, hanem áttekintés. Valódi „kép“ — mint czime is nevezi; eleven, élő képet nyújt a római birodalomról. A római történet első korszakait, a királyságot s a köztársaságot csak egy pár fejezetben, futólag tárgyalja; itt sem a külső történelmi anyagot, hanem inkább Róma befolyását az itáliai s azon kívüli népekre, az állam és nemzetalakulás processzusát; részletebben szól aztán a már megalkotott birodalom egészére jutásától Augustus alatt s hatalma koráról a következő — és hanyatlásáról az utolsó császárok alatt. Thierry e művét először csak bevezetésül irta „*Gallia történelme a római kormányzat alatt*“ című művéhez (1840.); de az abban csak odavetett eszmék nagy fontossága elismerttén, a bevezetést önálló művé dolgozta ki. Azóta is három évtized telt le; de Thierry műve, bár jelen alakjában is csak kompendium, ma sine sem tulszárnyalva, sem fölöslegessé téve, még oly kitűnő munka által sem, mint a Mommsen. Sőt ennek mintegy kiegészítésül szolgálván, az akadémia helyesen tett, hogy Mommsen nagy Római Történelme után, e kisebb, de szellemes művet is fölvette kiadására közé. Dr. Csiky Kálmán, a mű fordítója, szabatosan s szépen felelt meg föladatának; ő legjobb próza-fordítóink egyike; lelkiismeretes, gondos, nyelve magyaros és erőteljes.

Symonds (John Addington), kinek „*A renaissance Olaszországban*“ című nagy munkájából az első kötet „*A kényurak kora*“ fekszik előttünk Pulszky Károly fordításában — a legérdekesebb és legtanulmányosabb tárgyak egyikét vette föl jelen munkájában. A mai művelődés alapjait, kiinduló pontjait, különböző irányainak gyökereit keresni s világos, sőt megragadó hatású képen élénk terjeszteni: ime e munka föladata. A tudós szerző széles alapot vet művé-

nek, történelmi és művelődéstörténelmi alapot. A jelen első kötet még nem foglalkozik, tüzetesen legalább nem, az irodalmi és művészeti mozgalmakkal; a történelmi és politikai háttér kijelölése s beható és részletes rajza foglalja el az egészét. Dantét, Petrarkát csak említi; a festőművészetet alig; ellenben Machiavellivel s politikai irataival, a pápákkal s az egyház állapotaival, a tudós eretnek Savonarólával s tanáival, melyek mágyára juttatták, mielőtt az egyházreform órája ütött volna, a mielőtt megismerkedünk. Általában a munka első köteté élénk vágyat ébreszt a következők iránt s irodalmunknak nagy nyereségére válik e kitűnő munka átültetése.

A második, vagy irodalmi sorozatban három nagyobb munka első kötetét vesszük, melyek mindenike folytatásra vár; kettő eredeti, egy fordított. Az eredetiekkel kezdve itt is: Alexander Bernát fiatal bölcsészünk „*Kant élete, fejlődése és filozófiája*“ cím alatt oly munkával gyarapította tudományos irodalmunkat, mely bármely irodalomnak — még a németnek is — becsületre válnék. A közigysbergi filozofus, kinek főműve: *a tiszta ész bírálata*, most ulte százados ünnepét, a legnagyobb nevek egyike, kétségkívül, a bölcsészett történetében. Hogy német, s nemcsak születésére és nyelvére, hanem szellemére nézve is német: hatásának és hírnevének mindenestetre hátránya, de nagyságából mit sem von le. Nevét egy időre Hegel elhomályosította; de ő ismét visszazserzte elsőségét, s örülhetünk, hogy a Hegel-korszak (a meg nem értesék és félreértések, a homály és szavakon lovaglás e korszak) nálunk is elmúlván, bölcsészettmívelőink ismét a tisztább és egyszerűbb Kant felé fordulnak. A „*Kritik der reinen Vernunft*“ százados ünnepéhez irodalmunk méltó adalékkal járul a jelen műben. A szerző ez első kötetben ugyszólván az általános részt adja: Kant életrajzát, szellemi fejlődése s filozofiai rendszere alapvonásait. A második kötet egyes műveivel fog részletesen foglalkozni. A bevezető értekezés (I. fejezet) a XVIII. század szellemi mozgalmairól szól s Kant szerepét és megillető helyét agondolkodás nagy századának reformatorai s eszmefforradalmára közt, a mily szépen, oly helyesen mutatja ki. A kötetet, kivételkép, egy szép aczélmetszet, Kant arczképe, díszíti.

A ciklus második eredeti műve: „*A világ-irodalom nagy époszai*“, Szász Károlytól. A két kötetre tervezett munka három főszerre oszlik. Az első kötet az első részt: Kelet s az ó-kor époszait foglalja magában; rövid bevezetés után — az éposz keletkezése módjáról — részletesen tárgyalva a hindu, perzsa, héber s a homéri époszokat. A szerző, a két nagy hindu éposz, a Mahabharata és Ramajána ismertetésének, a hindu és szanszkrit irodalmak némi ismertetését bocsátotta előre, követte e részben Webert, Lassent, Müller Miksát, stb. Talán ezért nevezte egy bíráló az egész művet kompilációknak; holott oly munkát, mely kilencz tízedrésben magokból a tárgyalat époszokból merit, azokat ismertet, elemzi, jellemzi, fejteti, műfordítási részletekkel lényegökbe pillantást enged stb. kompilációknak csakugyan nem lehet nevezni. Egészen új dolog a héber éposz című fejezet, mely a keleti époszokról s jelesen a perzsa époszról szóló részhez toldalékul van adva. Szász Károly művének ugyanis alapeszméje, hogy nem minden éposz éri el fejlődése tökélypontját, hanem alakulása közben megáll s vagy történelmi alakban kívül meg, vagy össze nem kerekedő részletekben marad, stb. Szerinte az egész ó-testamentom, jelesen annak történelmi része egy alakulóban volt, de meg nem alakulhatott éposz maradványa; előadja annak keletkezése fázisait, époszszá nem fejlődhetése okait; felszaggatja egyes mondarészeit, stb. Szerzőnek e fejezetben csak kiindulópontul szolgált Goldzieher fentebb érintett híres munkája a héber nyelv mythológiájáról s tovább vitte és az époszra nézve fejette ki annak alapeszméjét. A kelet époszai után a Homérait, különösen az *Iliaiszt* ismerteti s fejteti a szerző, itt is számos mutatvánnyal fűszerezve előadását. — A könyv második köteté a középkor naiv epikáit s az ujkor műtársait fogja tárgyalni.

A sorozat utolsó darabja Taine (Hippolit Adolff) kitűnő művének, „*Angol irodalomtörténet*“ ének Csiky Gergely által kitűnően fordított. Taine az újabb irodalomtörténet-írás egyik elsőrendű bajnoka. Nem nevetek hal-

moz, nem egyes műveket elemez csak, hanem a nemzetek és időkörök lélektanát keresi a szellem azon nyilatkozványában, melyek összege az irodalom. Szellemes, mint a francziák általában, de széles látókörü s alapos, mint csak legjobbjai. S Anglia irodalomtörténetét dolgozva ki franczia létere, az angolok is nagy elismeréssel fogadták munkáját. Ideje volt valóban, hogy a mi irodalmunk is bekebelezze magába e kitűnő művet. Csiky Gergely nagy szeretettel dolgozott a fordításán; s a beleszólt versidézetek nagyobb részét angol fordította s igen jól. — Ez első kötet az angol irodalom eredetére, aztán Chaucerre s a Shakespeare előtti korszakra terjed ki. A további köteteket a következő évfolyamok hozandják.

Végre a harmadik, a jog és államtudományi sorozat szintén három munkát foglal magában, két kisebbet, befejezve s egy nagyobb, megindítva. Kezdjük ezen, annál inkább, mert benne ismét Taine-nel, e kitűnő franczia írval találkoznak, az angol irodalomtörténet s annyi aesthetikai, kritikai s irodalomtörténeti tanulmány irójával, s ezuttal mint politikai írval és történelem-bölcsészszel. Könyvének czime: „*A jelenkori (azaz a mai, contemporaine) Franciaország alakulása*“. Érdekes s tanulságos fejtegetések a jelen század s benne a művelt, alkotmányos és haladó nemzetek összes politikai, társadalmi s művelődési törekvései fölül, a mint azok a mult század bölcselői és forradalmárai eszméiből s az általukított nagy forradalom küzdelmeiből kiemelkedtek. Taine könyve a legokosabb s legjobb könyvek egyike, melyeket valaha olvastunk s az akadémia nem választhatott helyesebben, mint mikor e művet *politikai* sorozatába fölvetta. A fordítást dr. Toldy László eszközölte.

Laveleye, a nálunk Deák Ferencz rövid, de szép jellemrajza által is ismeretes franczia írval, „*Kormányformák az ujkori társadalomban*“ című kitűnő tanulmányát, tulajdonkép cikksorozatát, jeles veteránunk Tóth Lőrincz fordította le s ellátta érdekes bevezetéssel s szükséges világosító jegyzetekkel. Az egész kis munka a franczia journalistika érteljes, rövid és világos lapidar styljében van írva s a fordításban sem vesztett el semmi az azt elevenítő szellemből.

Dr. Magyar György (államtitkár az elzász-lothringiai miniszteriumban) rendkívül érdekes és tanulságos munkája zárja be a sorozatot: „*A társadalmi élet törvényszerűsége, statisztikai tanulmányok*“. Új tudomány s a mily meglepő eredményeket mutat fel, sokszor szemlézprátatolag, még sok kell, hogy általános hitlere találjon s közelismerést nyerjen. Buckle a történelemben, Quetelet a társadalmi statisztikában hirdetik a tant, hogy semmi sem véletlen, de nem is felsőbb gondviselés intézkedése, hanem minden a természet törvényeinek folyománya. Dr. Magyar műve első részében a statisztika lényegével s módszereivel ismert meg s ez a munkának mintegy bevezetése s megapítása. A második rész a népesség állapotáról szól, az éghajlat, állami s társadalmi viszonyok, életmód és foglalkozás különbségei szerint, a harmadik rész a népesség (ugynevezett) mozgalmat főelemeire: a születés-, esketés- és halálesetek alkalmazását adja. Függelékül meg egy fejezetben „erkölcs-statisztikai adatok“ nyújt a szerző. Nem száraz számok és táblázatok töltik be e kis könyvet, hanem elméletek és eredmények, eszmék és tanok. Bizonyára senki sem fogja érdek nélkül olvasni.

Ime a könyvkiadó vállalat *egy évi tartalma*. Kilencz kötet, összesen több mint 200 ív tartalommal, egész vázson díszes kötésben s összesen 13 frt 60 kr. árban! A vállalat tartalmasságával s belbecsével csak kúlsinjia és olcsósága vetekszik. Az akadémia legnemesebb hivatásai egyikét teljesíti e vállalatával: terjeszti s népszerűsíti a tudományt. (m. p.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A „Budapesti Szemle“ újvi első füzete (*Gyulai* Pál szerkesztése alatt a 61. szám, vagyis a XXIX. kötet első harmada) lapunk bezárta előtt csak az utolsó órában vettük s így csak futólag szólhatunk tartalmáról. Változatos s érdekes az, mint rendszeren. Politikai tanulmány első közleménye dr. Concha Győzőtől: „*A kilenczvenes évek reform-*

eszméi s előzményei.“ A nagy franczia forradalom egész-Európa sorsára határozó volt, az igazi ujkor kezdete; s a reformeszmék magvai nálunk is a mult század utolsó tizedében hintettek el, bár eredésre csak a jelen század közepe felé, negyedik s ötödik tizedében jutottak. Concha jeles történelmi és irodalmi tájékozottsággal kezd, de csak kezd még e cikkben, a maga első vett föladat megoldásához. — A füzet nemzetgazdasági dolgozatai Hunfalvy Jánostól a „Vámjövetelemről és fogyasztási adókról“ szóló alapos tanulmány, s Ecséri Lajostól: „*A közgazdaság elmélete*“, Láng Lajos hasonló című művének ismertetése s önálló bírálata. — A természettudományok a jelen füzetben két anthropologiai tanulmányval vannak képviselve. Tégla Gábor, e szorgalmas fiatal tudós, érdekesen ismerteti az aggteleki barlang ősembertani leleteit s azok jelentőségét. Bár elméleti, de szintén érdekes czikk a másik: Weisz Jakabtól „*Agyvelő- és lélektan*“ czimmel. — Az irodalmi tanulmányoknak ezuttal is kellő tér jutott. Baráth Ferencz nagyobb tanulmánya Thackerayról, összehasonlítása Dickenssel, főbb művei elemzése, szellemének bírálata: oly dolgozat, mely akármely irodalomnak becsületre válnék. Egy kisebb czikk, Radó Antalról (Tasso s más olasz költők fordítójáról) a hazánkról szóló olasz fordításokat ismerteti. A szépirodalmi rovatban Beöthy Zoltán, a Kisfaludy-társaság *decezemberi* ülésében nagy tetszéssel fogadott megrótt szép rajzát „*Aldobozás*“, és Góbi Imrétől kisebb költői beszéde, a „*Vadász*“ címűt találjuk a füzetben. A költemények közt kölcsi alappal bír, de kissé szélesen van megválasztva a gonosz váru gyors megtérése nincs elegendő okolva s a befejezés nem eléggé egészelt. Az Ertesítő néhány kisebb bírálatot hoz: Jókai egyik újabb regényéről Riedl Frigyesről, a Ghyez K. adóügyi rőpiratőről, Schwicker magyarfaló könyvéről, stb. Az egészlet egy éles, de sikerült polemia zárja be a Nyelv ör ellen. — A „Budapesti Szemle“ ez évben is havonként jelenik meg 10 íves füzetekben, melyekből három tesz egy kötetet; föléli az egész hazai és külföldi tudományos irodalmat; *igazi szemle*: s ára egy évre 12 frt.

„*A magyar doctrinairek*“, irta *Belcsics* Gusztáv, *Kludt* Aigmar Lajos. Szerző élénken írja meg e kötetben, hogy miként hatoltak Magyarországra a nyugati alkotmányos eszmék, s mily küzdelmeket vívtak ez eszmék előharcosai, kiket magyar doctrinairek nevez. Ilyenekül Csengery Antal, b. Eötvös József, b. Kemény Zsigmond, Szalay László és Trefort Ágostont mutatja be, s ezeknek a sajtó útján folytatott működését a felelős kormány és a parlamentárizmus mellett. Ez eszmék kiemelkedtek évrényre az 1848-iki törvényekben, és szerző szerint — a doctrinairek programja lett a Deákpart lobogója. A könyv az eszmék fejlődésének egyik nevezetes korszakát ismerteti meg. Ára 1 frt 20 kr.

„*Élményeim 1848—1861*“ cím alatt Boross Mihály veterán írónktól érdekes foljegyzéseket tartalmazó munka indult meg Szekesfehérváron, melyből a 169 lapra terjedő első füzet most jelent meg. Ez a szabadságharcnak főleg Felmérgyében lezajlott részéről szól, mert — ugymond — a megye levéltára csonka, az akkori jegyzőkönyvek egy részét és az összes 1849-iki iratokat megsemmisítették. Ezeket akarja részben pótolni foljegyzéseivel, melyek közt nem egy közérdeku adat van. Az első füzet ára 50 kr., s a jövédelmet a szerző a hírlapírók alapjára szánta.

„*A nemzeti zenede évkönyve az 1880—81-iki iskolai évre*“, megjelent, szerkesztette Bogatsich Mihály egyesületi titkár, jól összegyűjtött adatokban tárva föl ez intézet működésének egy évi mozgalmait.

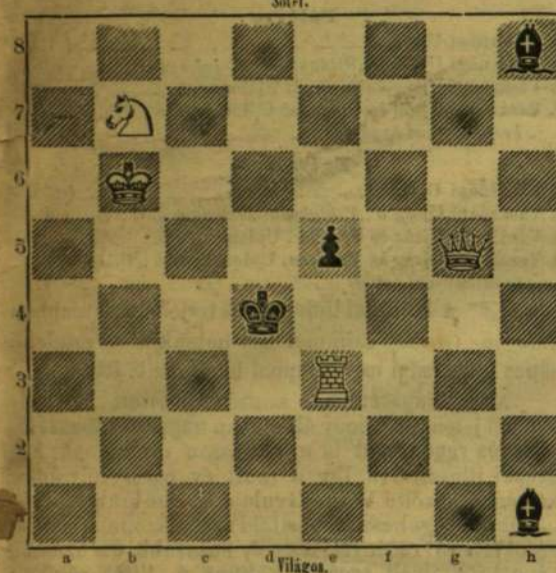
Orosz könyv a magyarokról. Érdekes orosz könyv jelent meg Szent-Pétervárott „*Morvaország és a magyarok a IX. század közepeitől a X. kezdetéig*“ cím alatt, irta Grot J. K. A munka azt fejtegeti, minő jelentősége van a magyarok bejövételének a szlavoknak, és a kérdést úgy oldja meg, hogy a magyarok bejövetele rettentő csapás volt a szlavokra, de egyuttal bizonyítja, hogy a magyarok akadályozták meg a németeket abban, hogy a közép Dunán tulsulra verődjenek.

A legrégibb magyarországi hírlap német nyelven 1587-ben Monyorókeréken jelent meg s

SIMONÉ, gör. kel. esperes neje, N. Váradon. — Özv. Császár Jánosné, Déván. — HADY ISTVÁNÉ, szül. Gyulay Eszter, debreczeni tanár neje, 37 éves korában, Debreczenben. — Ifj. KATONA IMRÉNÉ, szül. Szűcs Erzsébet, 29 éves korában, Szegeden. — KUROVSKY PAULIN, élte legszebb korában, Kassán.

SAKKJÁTÉK.

1153-ik számu feladvány, Ernst J.-tól.

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

Az 1148. sz. feladvány megfejtése.

Mieses W.-tól. Megfejtés. Világos. Sötét. 1. Vh8-g7 --- Kcl-dl (a) 2. Kc3-d3 --- t.sz. 3. Vg7-a1-g1 matt. a. 1. Vg7-b7 --- Kcl-bl 2. Vb7-b2-h1 matt. t.sz.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben Pálp József, Szarvaspatakon Gévez Károly, Debreczenben Zagya Inre, Kolozsvárti Csipkés Árpád, Nagy-Dobronyban Németh Péter, Budapestben K. J. és F. H. Karcsyban Bányai Lajos, Kismartonban Parkas F. A pesti sakk-klub.

A SZABÓ ÉS A SAKKJÁTSZÓ GÉP.

Humoreszk. —

Sir George Bell, szívében emberszeretettel, lábában pedig közevnyen melárida, egy német furdóben tartózkodása alatt szerencsésen oly szabó akadt, ki vele sakkot játszott, s ekkép szenvedélye kielégítést nyert. Csak mankójával kellett zöregnie, és házigazdája, a szabó, azonnal szaladt hozzá, még pedig a remény szárnyain; mert egy louis'ort lehetett nyernie, a mit t. i. az angol hat krajczár ellenében tett egy játszmára. Elhöz járult még az is, hogy az angol a királynét (vezért) előnyül adta. Hanem mindennek dacára a louis'or csak nem akartak az angoltól elpártolni, de bezeg igen a krajczárok — a szabótól.

Midőn az angol már mintegy 100 krajczárt dugott nevére zsebre, megszálta őt az emberi érzés; mert megdöbben, hogy a szegény mestermesternek mindez nem csak pénzébe, hanem sok és drága idejébe is kerül. Engedte tehát magát a szabó által egy játszmában, aztán egy másodikban, és harmadikban is legyőzetni. Ez nagyon nemes tett volt az angoltól. Azonban nemesen cselekedett a szabó is, midőn kijelentette, hogy ő is kitanulta már a sakkjáték fortélyait, és nehezen fog több játszmát veszíteni; azért felkérte az angolt, hogy egy louis'or ellenében ő is egy louis'or tessen.

Az angol mosolygva nézte a szabót és azonnal 3 louis'ort tett egy játszmára. A ki ezt rögtön elfogadta, az a szabó volt, és a ki a játszmát megnyerte, — az is ő volt. A legyőzött nemes angol, ki leveretését csupán a véletlennek tulajdonította, felkiáltott: hat louis'or!

«A mint uraságod parancsolja!» volt a győző válasza, ki e játszmában is győztes maradt. A londoni «Westminster-sakk-klub»-ban képzett angol nem értette a dolgot. A helyett azonban, hogy e felett sokat törné fejét, hevesen kiáltott: «12 louis'or!» — és a midőn ezt is elveszté: «24 louis'or!» — «Holnap!» felelt rá a szabó, ki aznap tovább játszott képtelen volt. Anyira megértette magát. Látható nyoma maradt ennek a szabó felült arcán és a homlokán gyöngyöző izzadásgöcsökben. Nem a megfeszített gondolkodás, nem, — hanem az egytől egyig nyolcig való pontos számlálás volt a szabó kimerültségének oka. Ez a számlálás juttatta a szabót az aranykhoz. — De hogyan? kérdik önk.

A talány megfejtése egyszerűen a következő: A szabó részére a szomszéd városból érkezett a segély, és pedig a szabónak komája és barátja, egy gépész és igyes sakkjátzó személye, ki a szomszéd szabóból vezette a csatát a sakkablán. — A gépész egész határozottsággal biztosította a szabót, hogy ő oly sakkjátzó ellenében, ki a Vezért (királynét) előnyül adja, soha, de soha egyetlen játszmát sem veszít el. A szabó tetszésre és lelki örömmel hallgatta a beszédet, és a dolog keresztülvételére a gépészre bízta. A gépész pedig az alatt, míg Sir George Bell a furdóben ült, a szobapadlót fölfeszítette, és a padozat alatt egy emeltyűt helyezett el. Ha az emeltyű egyik végére lépett valaki, az emeltyű másik karja egy, a padlódeszkában ügyesen elpálástól szegret emelt föl. E szeg, mely a többi padlódeszegtől megkülönböztethető nem volt, gyakorolt a szabó talpára nyomást. A falon a szomszéd szobából egy fölcserélalaku lyukat vajt keresztül, melynek kisebbik nyílása a játszó szobájába nyílt és a melyen át a gépész kényelmesen láthatta a szomszéd szobából a sakkablát és a játszma állását.

A huzásokra a gépész egyes nyomások által figyelmeztette. A mezőket (koczkákat) jelező «a, b, c, d, e, f, g, h» betűk ép úgy, mint az 1—8. számok 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. lépés vagy nyomás által jeleztek. A fölcserélést és tévedést elkerülhetővé tette egy kis színt a melylyel a betűket jelentő nyomások a számokat jelentőktől elválasztotta. Így például a „d2—d3” huzást következőleg jelezte: először egymásután négy nyomás, aztán egy kis színt, — ez után két nyomás, — mire végül egy gyors erős nyomás jelezte, hogy egy lépést kell előre tennie a szabónak a sakkablán. Epen így nyomások által jelezte a sakk és sakk matt!

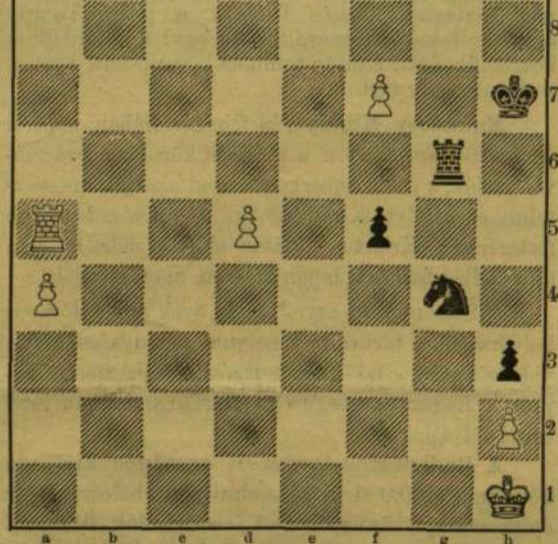
A szabó pompásan és ügyesen számlálta a nyomásokat és pontosan tette huzásait. A jó barátok késő este értekezletet tartottak. «Most aztán vigyázzunk!» — szölt a gépész, — «és gondold meg, hogy 48 louis'or a tétel!» «Rajtam nem fog mulni» — válaszolt a szabó. «Edes komám, ha sikerül a dolog, egész öltözet új ruhát és szép köpenyt készítek számodra.» «Ej, mit nekem ruha, mit nekem köpeny, nyár közepén erre nincs szükségem, hanem — osztóznok a 48 aranyom.» felelt a gépész.

A szabó ebbe is beleegyezett; de tartott tőle, hogy az angol, ki holnap utazni szándékozik, a játszmáról megfelledelezik. Az angol azonban inkább gondolt a sakkjátzmára, mint az utazásra. A harc tehát kezdetét vette a sakkablán. Az angol legnagyobb gondnal s finomsággal játszott, és sikerült is neki az ellenfél vezért kiűteni. E fölött aztán a szabó a legmélyebb gondba és szomorúságba esett. Vezérének elveszte miatt nagyon kesergett; pedig az angol csak nagy áldozat árán nyerte meg azt.

A 30-ik huzás után a játszma így állott: Világos (szabó): Kh1; — Ba5; — gyalog (pion): a4; d5; f7; h2. — Sötét (angol): Kh7; — Bg6; — Hg4; — gyalog: f5; h3.

Világos indul.

Feltüntetve a következő diagrammon:

Világos: a szabó. Világos (a szabó) indul. =

A gépész (mert a szabónak kellett huznia) itt hat egymásután következő nyomást, és egy kis színt után 7 nyomást tett (ami f7-et jelentett). — Ezt követte egy erős újabb nyomás. (Ez f7—f8. huzást jelentett.) Örült a szabó végtelenül, hogy mégis újra királynéja lesz; — és az f7-en álló piont (gyalogot) f8-ra huzta. E pillanatban jelt adott a gépész, hogy a szabó „sakk”-ot mondjon. — Mit akar ez? — töprengt a szabó, — hiszen nincs itt sakk! — E jel csupán azt jelentheti, hogy kérj királynét. — A szabó úgy is tett, a mint szokoskodott. A pion (gyalog) helyére odatette szépen a világos királynét; — mire, mint derült égből a mennykőcsapás, dörgött fölé az angol szájából a borzasztó szó: — „sakk matt!” — (Hg4—f2 matt). Megdermedten bámult a szabó a sakkablára;

mig az angol nyugodt mosollyal sepepte be a 48 louis'ort saját zsebébe.

Szótlannul ment át a szabó a gépészhez a konyhából alakított szomszéd szobába. Itt találkoztak a haragtól kipirult arcu dühöngő két ember, kik egymást a legkeserűbb szemrehányásokkal illették.

A szabó: Add vissza legalább azt a 3 louis'ort, melylyel engem így megkárosítottál!

A gépész: Ostoba! magad károsítottad meg magadat, és engem is 24 louis'or erejéig. Fizesd meg legalább munkámat és fáradságomat!

A szabó: Te az egész lakást elrontottad szerencsétlen géppel; mit érdemelsz te egyebet mint ütleget?

Ez már sok volt a gépésznek, és megragadta a szabót gallérjánál fogva. A szabó szintén a gépész. Erre irtózatossá birkózás, ütlegetés következett. A két koma nyugacsan igyekezett egymást fölülmúlni az ütlegek osztogatásában. Mindent összezutak. A konyhaedények, fazekak csak úgy repültek. A nagy lármára összezaladt a ház minden lakója. Legelől a szabó felesége, ki fazekait siratta, utóljára lépett be az angol. A mint a gépész meglátta eleresztette a szabót, és így szólt az angolhoz: «Uran! tudjon meg őt mindent. On a világ legostobább kontárjával játszott sakkot. Nem ő, hanem én győztem le uraságodat. És most mondja meg ön saját maga, vajon nem vesztette volna-e el az utolsó játszmát is, ha e szerencsétlen szabó az utolsó mezőre beérkezett pion helyébe a királyné helyett huzárt tesz és sakk-ot jelenteti volna?»

Az angol a szabó feleségét, ki fazekait miatt kiabált, három louis'orral vigasztalta meg. Erre megtekintette a gépész játszó-szerkezetét minikét szobában. Csodálkozásának és elismerésének jeléül a gépész szintén három louis'orral ajándékozta meg, de viszont az egésznek ruháját elkérte a gépészől.

Szomorúan hallgatva nézte mindezt a szabó, és hallgatagon segített az angolnak a kocsiá felszállásnál. Egy fájdalom tekintetet vetett még egyszer arra a férfúra, kinek aranyait ő láthatta.

Sir George Bell e tekintettől megindítva, elővette erszényét, és számlált, számlált; végre a megszámlált pénzt papíra takarva, a tekerest átnyújtotta a szabónak és elhagyta a házat.

A szabó gyorsan sietett szobájába visszavonulni, hogy zárt ajtóknál számlálja meg az angoltól kapott kincset. És íme, a papírtekerestből előtűntek azok a krajczárok, melyeket az angol a szabótól elnyert, számszerint épen 96 darab. —ji—

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Erzsők néni. Hiszen a szabályok ellen nincs épen; de az nem elég. A szabályok tekintetében és szent félelemben tartandók; de az udvösségre ezzel is kell, mint a «megelő betti». Ez az egyéb: a költői nyelven az hiányzik.

Kolozsvár. Sz. B. Ha előre nem látható nagy akadály köze nem jó: meg. (Az esetben távirati tudósítás menne).

Egy román népbálla. Szívesen közöljük, a hozzá irt kis fejtegetésé együtt, mely szintén érdekes. Az igért egyebekre rá várunk; de közlésük inant csak látás után nyilatkozhatunk.

Pozsony. Sz. J. Bár jelenleg már egyik sem közölhető a kettő közül, reményre jogosít a biztást érdemel mindkettő. Az eredetiben a hang meleg, igaz, az ina hangja; csak kisse gyermekes még. Anyja szivéből fog örülni neki a méltán; a közönség mást kíván. A fordítás (Zölditz Pál)je választva jól van, s jól találva az alaphang; ez a f6, de ily irakkal: óz — ót; csak — vadat; áll — apám; légy — élt; stb. nem szabad élni. Csak kitartás, gond s tanulmány. Figyelemmel kísérjük fejlődését. Jöjjön egy év múlva.

HETI NAPTÁR. Jan. hó.

Table with 4 columns: Nap, Katholikus és protestans, Görög-Orosz, Izraelita. Rows include dates from 1st to 31st of January.

Hold változásai. ☾ Utolsó negyed 12-én 5 óra 3 perccel délután.

Tartalom.

Szöveg: Irlandból. — Alföld. Költemény. Gr. Zichy Gesztől. — Recipe. Rajz. — Moldva-román könyörgő küldöttég a divánnál ötven év előtt. — Látásbeli káprázatok. — A testvérek. Költemény. Szász Károlytól. — Egyveleg. — Déva vára. — Jeruzsálem. — Az akadémia könyvtárola. — Irodalom és művészet. — Közintézetek és egyletek. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Hallások. — Szerkesztői mondánivaló. — A szabó és a sakkjátzó gép. Humoreszk. — Sakkjáték. — Heti naptár. Képek: Irlandból. Vadászat akadályokkal. — Jeruzsalem: 1. Részlet a «Via dolorosa»-ból. — A dűszagad háza és Lázár háza. 2. Az Omár-mesét észak-nyugati része. — Látásbeli káprázatok. (7 ábra.) — A testvérek. — Déva vára.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér. 6. sz.)

Selyem-kelmék

(közvetlenül, árusítók nélkül.)

Table listing various silk and fabric items with prices. Items include Fekete, fehér és színes selyemtakasok, Fekete selyem faille és tafeta, Fekete selyem levantins, Satin Luxor és merveilleux, Színes faille és tafeta, Fehér faille és tafeta, Csikós és koczkás selyemkelmék, Színes és fekete moiré, Fekete egész selyem damaszt.

Shállítás egy ruhára való vagy egész végben, fuvar- és vámjándékosan a házba. Minták postafordultával. Levéldíj a Schweizba: 10 kr. 356

Zürich (Schweiz). HENNEBERG G. selyemkeltő-gyári raktár.

Már január 14-én

lesz a 3%-os 1881-iki 100 arany frankos fejedelmi

SZERB SORSJEGYEK

harmadik huzása.

Évenként öt huzás: Január 14-én, Május 14-én, Augustus 14-én, November 14-én.

Mindenkori főnyeremény franc 100.000 aranyban. Legkisebb nyeremény 100 franc aranyban.

A nyeremények és kamatok Bécsben, Budapestben, a vidéki főbb városokban, Belgrádon s a legtöbb európai fővárosban minden levonás nélkül kifizetendek.

Vételi jegyek fizetendők 14 havi részletben s 3 frtjával s 4 frt hátralékért.

A 3%-os fejedelmi szerb sorsjegyek november 12-én történt 1-ső huzásán a 100.000, 10.000 és 4000 arany frankos főnyereményeket a váltórodánkban eladott sorsjegyek nyerték s általunk azonnal leszámitoltattak.

Csak BÉCS A „MERCUR“ Ch. COHN, Wollzeile 10 és 13. kiadó-hivatalának váltórodája.

Uj sakkféle találmány.

ÁRJEJYZÉK: I. Egy nagy játék, furnirozott fából készült, 30 részből áll, 15 frt. II. Egy játék, fényezett fa-szerkezű, cartonage táblával, 30 öntött, faldarabokkal készült, 15 frt. III. Egy játék, cartonage táblával, 30 műanyagból készített faldarabokkal, 15 frt.

Lényeg István, fentebbi szabadalom tulajdonosa. Lakik Budapestben, hatvani utca 2. sz. a. I. emelet 16. sz.

Kitünő minőségű tömör és koczkaszenet.

mozgonyok (Locomotorok) fűtésére és házi czelokra, minden hazai vasútgyárszenet, gyári czelokra, állomásra szállítva, legjobb anyag mindennemű töltőkis koczkaszenet, kályhákhoz budapesti rakodókönnyűleg utjánosabb, mérsékelt árak mellett az 311

Északmagyarországi egyesített köznevelési és iparvállalat részvénytársulat. Budapest, V. Erzsébet-tér 10. szám. (Társaságunk nem díjaztatik.)

Az újabb tudományos kutatások alapján előállított számos orvos által ajánlt Voss-féle hurut-labdacsok, melyek az annyira alkimatlan náthát néhány óra alatt megszüntetik s a heveny, tüdő-, gége és torokhurutot a legnagyobb alakú átváltoztatják, 70 krajczáros dobozokban kaphatók a következő győgszertárakban: Budapesten Török József, Debreczenben Dr. Rothschneck, Nagyváradon Nyiri G.; Szegeden Barossy K.; Temesváron Jahner M. — Ugyanott egy dr. Wittlinger által ez uj győgszermódról irt, kis rőpirat is ingyen kapható

Budapestben: fölélt egész Magyarország számára: Török József győgszertár; Debreczen: Dr. Rothschneck győgszertár; Győgszertár; Veszprém: Vosszy győgszertár; Jászberény: Merkl győgszertár; Kaposvár: Babosdy győgszertár; Kassa: Hegedűs győgszertár; Kőszeg: Katona győgszertár; Kolozsvár: Wolf győgszertár; Komárom: Kirchner győgszertár; M.-Vásáros: Bernady győgszertár; Miskolc: Szabó Gyula győgszertár; Nagy-Bánya: Belus győgszertár; Nagy-Várad: Nyiri G. győgszertár; Nyitra: Keszler győgszertár; Páozony: Páozony győgszertár; Szatmár: minden győgszertár; Szeged: Harez győgszertár; Szekesfehervár: Diabál győgszertár; Ujvárad: Grossinger győgszertár; Vác: Radnányi győgszertár; Veszprém: Binerth G. győgszertár; Zombor: Albertus J. győgszertár; Szeged: Binerth G. győgszertár; és Magyarországon minden más főváros győgszertárában.

Singerstr. 15. PSERHOFER J.-féle győgszertár Bécében.

Vértisztító labdacok, ezeltt egyetemes pillaknak szentelték, teljes joggal megérdemlik az utóbbi elnevezést, midőn valóban által lérik betegségek, melyben a labdacok már egyszerűen nem bizonyították volna erejüket, mikor számos más orvossághoz hasonlóan lett alkalmazva, s pillák által szentelték s pedig rövid használat után, teljes gyógyulást hoztak. 1 doboz 15 krajczár, 10 krajczár, 5 krajczár, 3 krajczár. Posta után való küldésnél 5 cent az elkészítési költség, melyet a postaköltség megfizetésével utánvéttel is. Kereséssel 1 tekerésnél nem szállítattuk. Szállítás utánvagy postaköltség nélkül. Szállításra előkészítve, melyekben a legkülönbözőbb és súlyos betegségektől történő fölgyógyulásukért köszönetet mondunk. Mindenki, a ki csak egyszer lett velük kísérletet, tovább ajánlja a labdacokat.

A sok köszönő iratból közzétett néhányat: T. K. Kauder Károly. Tökletes úri. Előre becsülve azt, miszerint valószínűleg valamennyi betegségre hasznos a Voss-féle bir, az én híres fagybalszámom, mely családomban több ízben is gyógyultam, gyorsan véget vetett, dacára valamennyi gyógyszernek egyetemesen sőt iránti bizalmatlanságomnak elhagyottam magamat az én vértisztító labdacokkal folyamatosan, hogy ezen apró gölyöcskék segítségével meggyógyuljak, sőt az én aranyom bántalmam. Egy itálában nem resteltem önmagamat bevallani, miszerint régi bajom mégis lett használat után teljes gyógyulással meg-ellett, s én a labdacokat ismertető körlevelébe a legközelebbi ajánlom. Az ellen nincs semmi elvetemlésem, ha én ezen soraimat, — jöllehet névelésük nélkül — nyilvánosan is elhajtja becsülni. Teljes tiszteltet! T. K. Kauder Károly.

Tökletes úri. Előre becsülve azt, miszerint valószínűleg valamennyi betegségre hasznos a Voss-féle bir, az én híres fagybalszámom, mely családomban több ízben is gyógyultam, gyorsan véget vetett, dacára valamennyi gyógyszernek egyetemesen sőt iránti bizalmatlanságomnak elhagyottam magamat az én vértisztító labdacokkal folyamatosan, hogy ezen apró gölyöcskék segítségével meggyógyuljak, sőt az én aranyom bántalmam. Egy itálában nem resteltem önmagamat bevallani, miszerint régi bajom mégis lett használat után teljes gyógyulással meg-ellett, s én a labdacokat ismertető körlevelébe a legközelebbi ajánlom. Az ellen nincs semmi elvetemlésem, ha én ezen soraimat, — jöllehet névelésük nélkül — nyilvánosan is elhajtja becsülni. Teljes tiszteltet! T. K. Kauder Károly.

Tökletes úri. Előre becsülve azt, miszerint valószínűleg valamennyi betegségre hasznos a Voss-féle bir, az én híres fagybalszámom, mely családomban több ízben is gyógyultam, gyorsan véget vetett, dacára valamennyi gyógyszernek egyetemesen sőt iránti bizalmatlanságomnak elhagyottam magamat az én vértisztító labdacokkal folyamatosan, hogy ezen apró gölyöcskék segítségével meggyógyuljak, sőt az én aranyom bántalmam. Egy itálában nem resteltem önmagamat bevallani, miszerint régi bajom mégis lett használat után teljes gyógyulással meg-ellett, s én a labdacokat ismertető körlevelébe a legközelebbi ajánlom. Az ellen nincs semmi elvetemlésem, ha én ezen soraimat, — jöllehet névelésük nélkül — nyilvánosan is elhajtja becsülni. Teljes tiszteltet! T. K. Kauder Károly.

Tökletes úri. Előre becsülve azt, miszerint valószínűleg valamennyi betegségre hasznos a Voss-féle bir, az én híres fagybalszámom, mely családomban több ízben is gyógyultam, gyorsan véget vetett, dacára valamennyi gyógyszernek egyetemesen sőt iránti bizalmatlanságomnak elhagyottam magamat az én vértisztító labdacokkal folyamatosan, hogy ezen apró gölyöcskék segítségével meggyógyuljak, sőt az én aranyom bántalmam. Egy itálában nem resteltem önmagamat bevallani, miszerint régi bajom mégis lett használat után teljes gyógyulással meg-ellett, s én a labdacokat ismertető körlevelébe a legközelebbi ajánlom. Az ellen nincs semmi elvetemlésem, ha én ezen soraimat, — jöllehet névelésük nélkül — nyilvánosan is elhajtja becsülni. Teljes tiszteltet! T. K. Kauder Károly.

Tökletes úri. Előre becsülve azt, miszerint valószínűleg valamennyi betegségre hasznos a Voss-féle bir, az én híres fagybalszámom, mely családomban több ízben is gyógyultam, gyorsan véget vetett, dacára valamennyi gyógyszernek egyetemesen sőt iránti bizalmatlanságomnak elhagyottam magamat az én vértisztító labdacokkal folyamatosan, hogy ezen apró gölyöcskék segítségével meggyógyuljak, sőt az én aranyom bántalmam. Egy itálában nem resteltem önmagamat bevallani, miszerint régi bajom mégis lett használat után teljes gyógyulással meg-ellett, s én a labdacokat ismertető körlevelébe a legközelebbi ajánlom. Az ellen nincs semmi elvetemlésem, ha én ezen soraimat, — jöllehet névelésük nélkül — nyilvánosan is elhajtja becsülni. Teljes tiszteltet! T. K. Kauder Károly.

Tökletes úri. Előre becsülve azt, miszerint valószínűleg valamennyi betegségre hasznos a Voss-féle bir, az én híres fagybalszámom, mely családomban több ízben is gyógyultam, gyorsan véget vetett, dacára valamennyi gyógyszernek egyetemesen sőt iránti bizalmatlanságomnak elhagyottam magamat az én vértisztító labdacokkal folyamatosan, hogy ezen apró gölyöcskék segítségével meggyógyuljak, sőt az én aranyom bántalmam. Egy itálában nem resteltem önmagamat bevallani, miszerint régi bajom mégis lett használat után teljes gyógyulással meg-ellett, s én a labdacokat ismertető körlevelébe a legközelebbi ajánlom. Az ellen nincs semmi elvetemlésem, ha én ezen soraimat, — jöllehet névelésük nélkül — nyilvánosan is elhajtja becsülni. Teljes tiszteltet! T. K. Kauder Károly.

Tökletes úri. Előre becsülve azt, miszerint valószínűleg valamennyi betegségre hasznos a Voss-féle bir, az én híres fagybalszámom, mely családomban több ízben is gyógyultam, gyorsan véget vetett, dacára valamennyi gyógyszernek egyetemesen sőt iránti bizalmatlanságomnak elhagyottam magamat az én vértisztító labdacokkal folyamatosan, hogy ezen apró gölyöcskék segítségével meggyógyuljak, sőt az én aranyom bántalmam. Egy itálában nem resteltem önmagamat bevallani, miszerint régi bajom mégis lett használat után teljes gyógyulással meg-ellett, s én a labdacokat ismertető körlevelébe a legközelebbi ajánlom. Az ellen nincs semmi elvetemlésem, ha én ezen soraimat, — jöllehet névelésük nélkül — nyilvánosan is elhajtja becsülni. Teljes tiszteltet! T. K. Kauder Károly.

Tökletes úri. Előre becsülve azt, miszerint valószínűleg valamennyi betegségre hasznos a Voss-féle bir, az én híres fagybalszámom, mely családomban több ízben is gyógyultam, gyorsan véget vetett, dacára valamennyi gyógyszernek egyetemesen sőt iránti bizalmatlanságomnak elhagyottam magamat az én vértisztító labdacokkal folyamatosan, hogy ezen apró gölyöcskék segítségével meggyógyuljak, sőt az én aranyom bántalmam. Egy itálában nem resteltem önmagamat bevallani, miszerint régi bajom mégis lett használat után teljes gyógyulással meg-ellett, s én a labdacokat ismertető körlevelébe a legközelebbi ajánlom. Az ellen nincs semmi elvetemlésem, ha én ezen soraimat, — jöllehet névelésük nélkül — nyilvánosan is elhajtja becsülni. Teljes tiszteltet! T. K. Kauder Károly.

Tökletes úri. Előre becsülve azt, miszerint valószínűleg valamennyi betegségre hasznos a Voss-féle bir, az én híres fagybalszámom, mely családomban több ízben is gyógyultam, gyorsan véget vetett, dacára valamennyi gyógyszernek egyetemesen sőt iránti bizalmatlanságomnak elhagyottam magamat az én vértisztító labdacokkal folyamatosan, hogy ezen apró gölyöcskék segítségével meggyógyuljak, sőt az én aranyom bántalmam. Egy itálában nem resteltem önmagamat bevallani, miszerint régi bajom mégis lett használat után teljes gyógyulással meg-ellett, s én a labdacokat ismertető körlevelébe a legközelebbi ajánlom. Az ellen nincs semmi elvetemlésem, ha én ezen soraimat, — jöllehet névelésük nélkül — nyilvánosan is elhajtja becsülni. Teljes tiszteltet! T. K. Kauder Károly.

Tökletes úri. Előre becsülve azt, miszerint valószínűleg valamennyi betegségre hasznos a Voss-féle bir, az én híres fagybalszámom, mely családomban több ízben is gyógyultam, gyorsan véget vetett, dacára valamennyi gyógyszernek egyetemesen sőt iránti bizalmatlanságomnak elhagyottam magamat az én vértisztító labdacokkal folyamatosan, hogy ezen apró gölyöcskék segítségével meggyógyuljak, sőt az én aranyom bántalmam. Egy itálában nem resteltem önmagamat bevallani, miszerint régi bajom mégis lett használat után teljes gyógyulással meg-ellett, s én a labdacokat ismertető körlevelébe a legközelebbi ajánlom. Az ellen nincs semmi elvetemlésem, ha én ezen soraimat, — jöllehet névelésük nélkül — nyilvánosan is elhajtja becsülni. Teljes tiszteltet! T. K. Kauder Károly.

